

Kirkkonummi Tolsanmäen asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2016

Ver. 2

Teemu Tiainen
Johanna Rahtola

Tilaja: Kirkkonummen kunta

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartat	3
Vanhoja karttoja	4
Inventointi	10
Alueen kuvaus	10
Inventoinnin suoritus ja havainnot.....	11
Tulos	14
Lähteet	14
Muut kulttuuriperintökohteet	15
1 KIRKKONUMMI HINDERSBY	15
2 KIRKKONUMMI BODKULLA	20
3 KIRKKONUMMI HEIKKILÄ	24
Irtolöytö	27
4 KIRKKONUMMI SLOTTSBACKA	27
Muu kohde	29
5 KIRKKONUMMI BISARIN HAKA	29

Kansikuva: Kynnettyä peltoa Heikkilässä, tutkimusalueen eteläosassa. Kuvattu länteen.

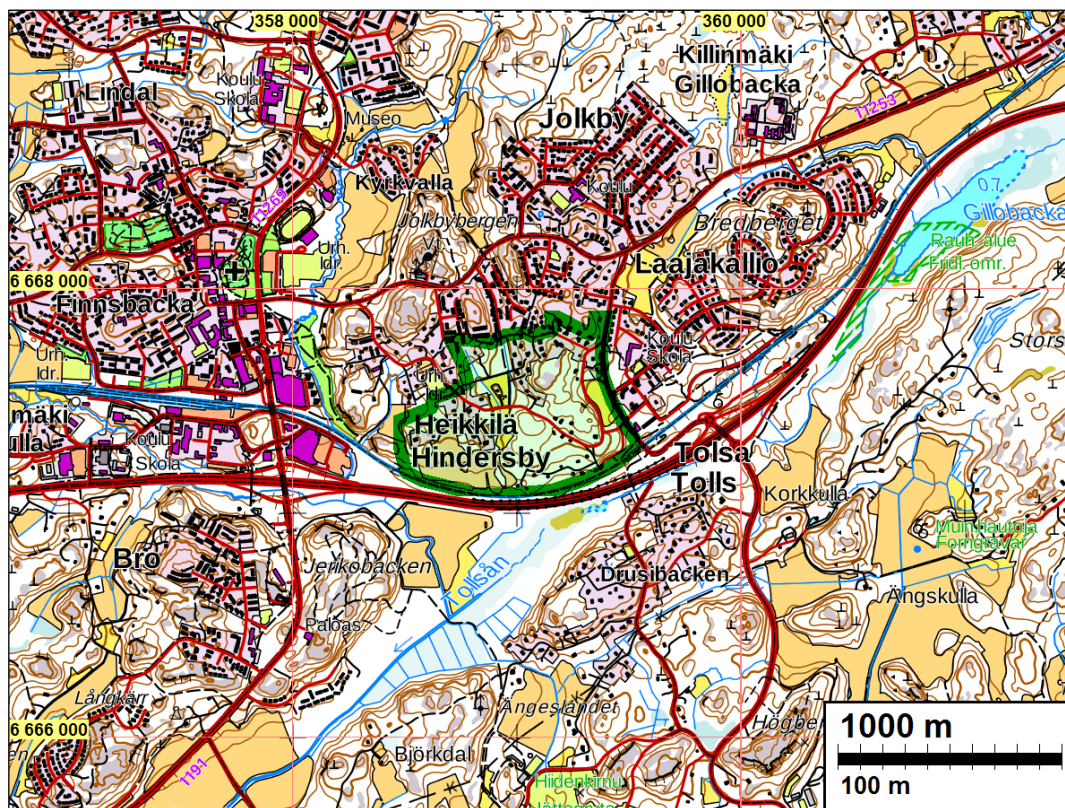
Perustiedot

- Alue:* Kirkkonummi Tolsanmäen asemakaava-alue Heikkilän alueella Kirkkonummen keskustan kaakkoispuolella.
- Tarkoitus:* Selvittää onko alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuurihistoriallisia, suojeltavaksi mahdollisesti katsottavia jäänteitä. Tutkimuksen pääpaino on historiallisen ajan sekä Porkkalan vuokra-ajan aikaisten jäännösten inventoinnissa.
- Työaika:* Maastotyö 7.4.2016.
- Tilaaaja:* Kirkkonummen kunta.
- Tekijät:* Mikroliitti Oy, Teemu Tiainen ja Johanna Rahtola. Valmistelutyöhön, maastotyön suunnitteluun ja raportointiin osallistui myös Timo Jussila.
- Aiemmat tutkim:* Veikko Lehtosalo 1963 inventointi, Kreetta Lesell 2003 inventointi, Georg Haggren 2005 arkistotutkimus.
- Tulokset:* Alueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä. Alueelta tunnettiin kivikautinen irtolöytöpaikka Slottsbacka (raportin kohdenumero 4) ja mahdolliset muinaisjäännökset, keskiaikaiset kyläpaikat Hindersby (1) ja Bodkulla (2).

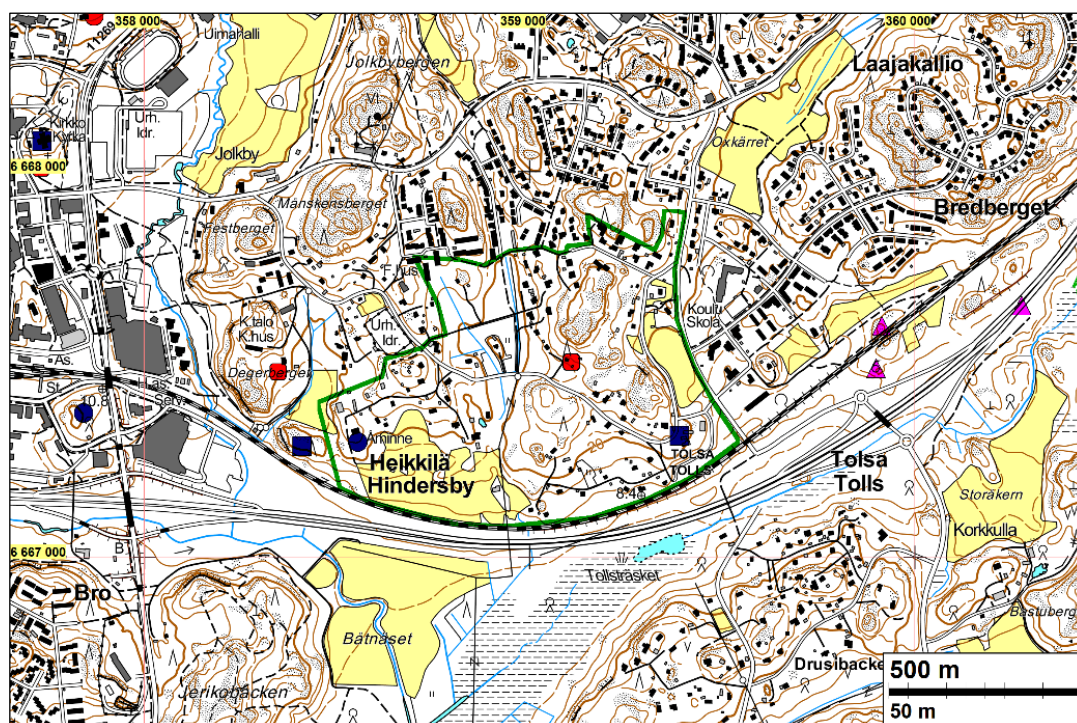
Muinaisjäännösinventoinnissa ei havaittu kiinteiksi muinaisjäännöksiksi määriteltäviä kohteita. Keskiaikaiset kyläpaikat Hindersby (1) ja Bodkulla (2) ovat täysin rakennettuja ja siksi ne on luokiteltu tuhoutuneiksi muinaisjäännöksiksi. Slottsbacka (4) kivikautisen irtolöytöpaikan osalla ei tehty uusia havaintoja. Tutkimusalueen länsipuolella sijaitsevien Porkkalan vuokra-aikaan liittyvien varustusten todettiin jatkuvat tutkimusalueen puolelle. Nämä havainnot lisättiin muinaisjäännösrekisterissä olevaan kohteeseen Heikkilä (3), joka on muu kulttuuriperintökohde. Tutkimusalueella havaittiin yksi ns. ”muu kohde”, nuorelle historialliselle ajalle ajoitettava kiviaita Axbodan (5).

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Maastokartat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta keväällä v. 2016 ellei toisin mainittu. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvaajat: T. Tiainen ja J. Rahtola. **Kohteiden numerointi on epävirallinen ja vain tämän raportin karttavitteiksi.**

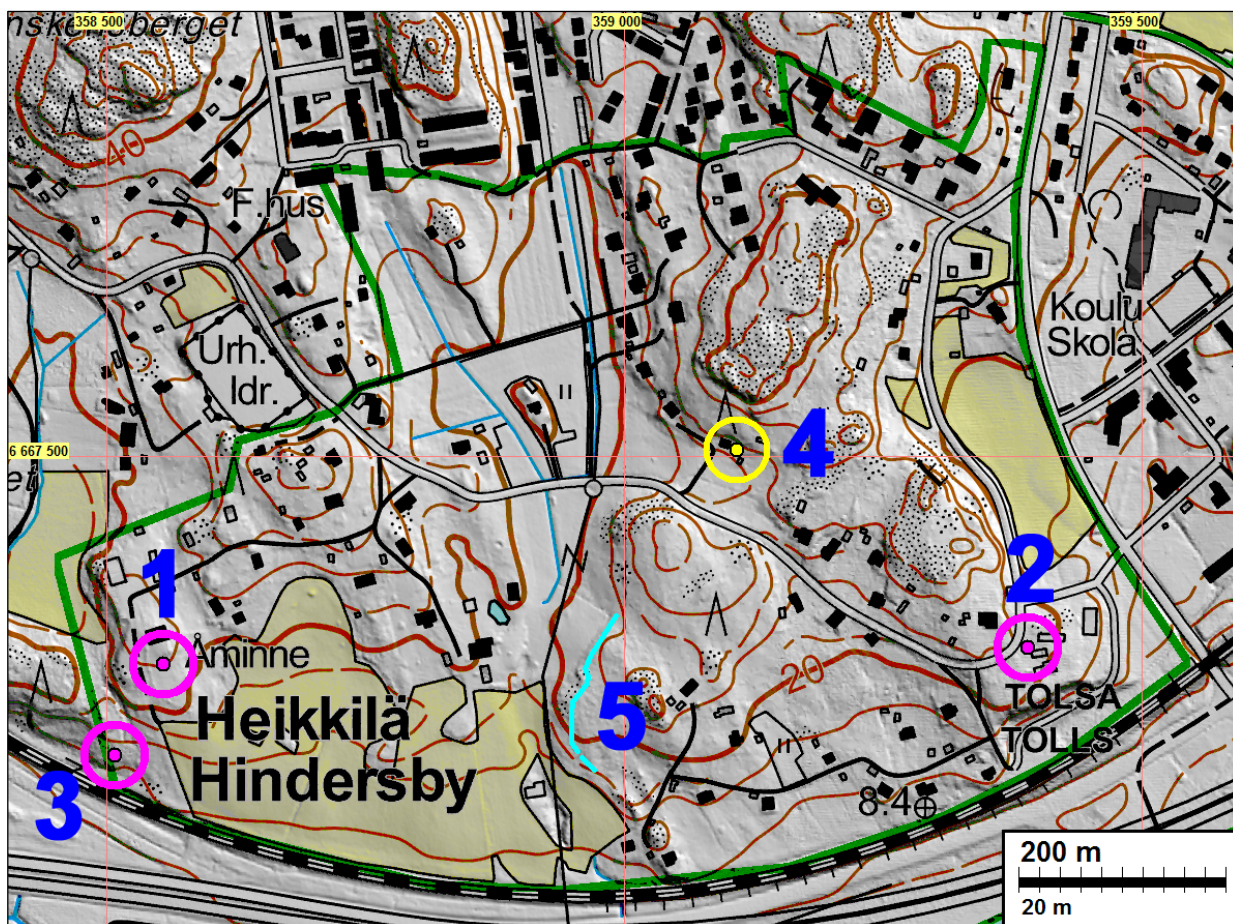
Yleiskartat

Tutkimusalue on rajattu vihreällä kartan lounaisosaan.

Tutkimusalue on rajattu vihreällä. Lähialueen muinaisjännökset ja mahdolliset muinaisjännökset on merkitty eri symbolein.

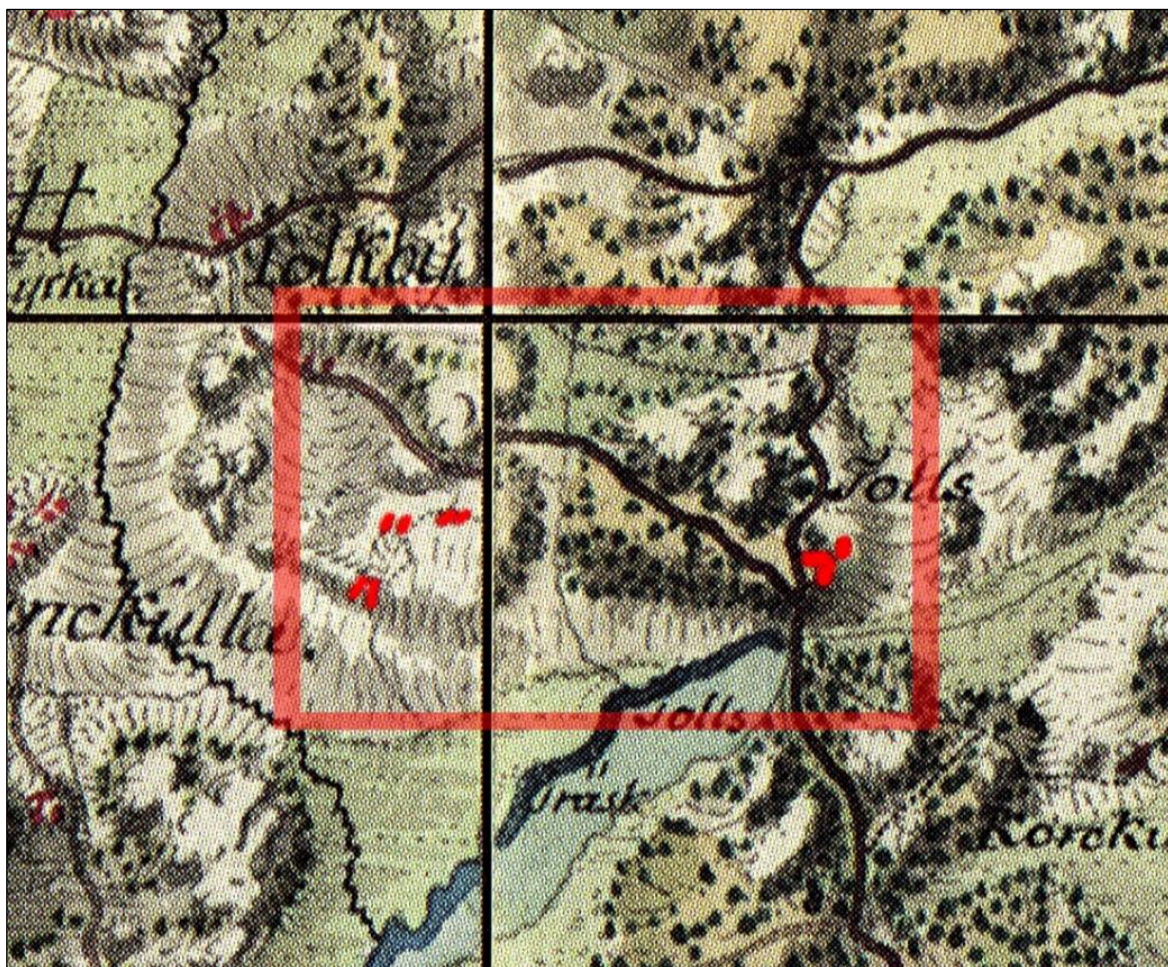

Tutkimusalueen rajaus on vihreällä viivalla. Numerot ovat tämän raportin kohdenumeroita.

Vanhoja karttoja

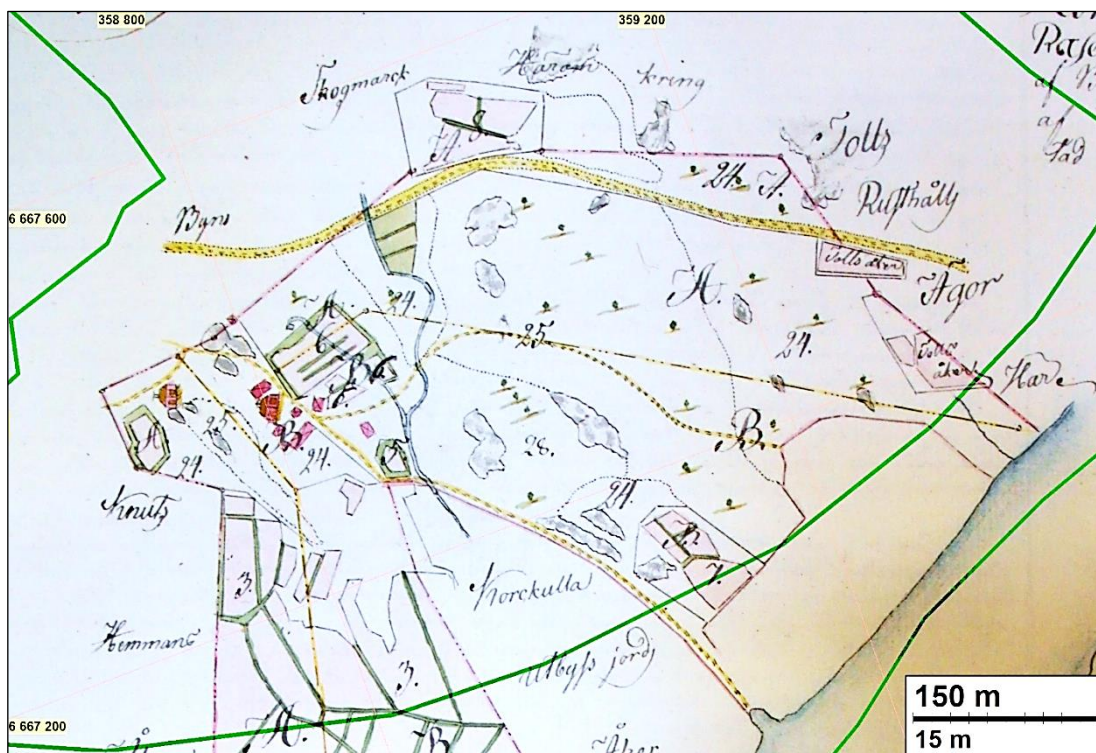
Maakirjakartta vuodelta 1692 (MMA Kirkkonummi Ibj* 9:--). Inventointialue sijoittuu vaalean punaisen neliön sisäpuolelle. Alueen luoteislaidalla on kolmen talon kylä Hindersby (raportin kohde nro 1) ja kaakkoislaidalla Bodkullan talo (kohde nro 2)

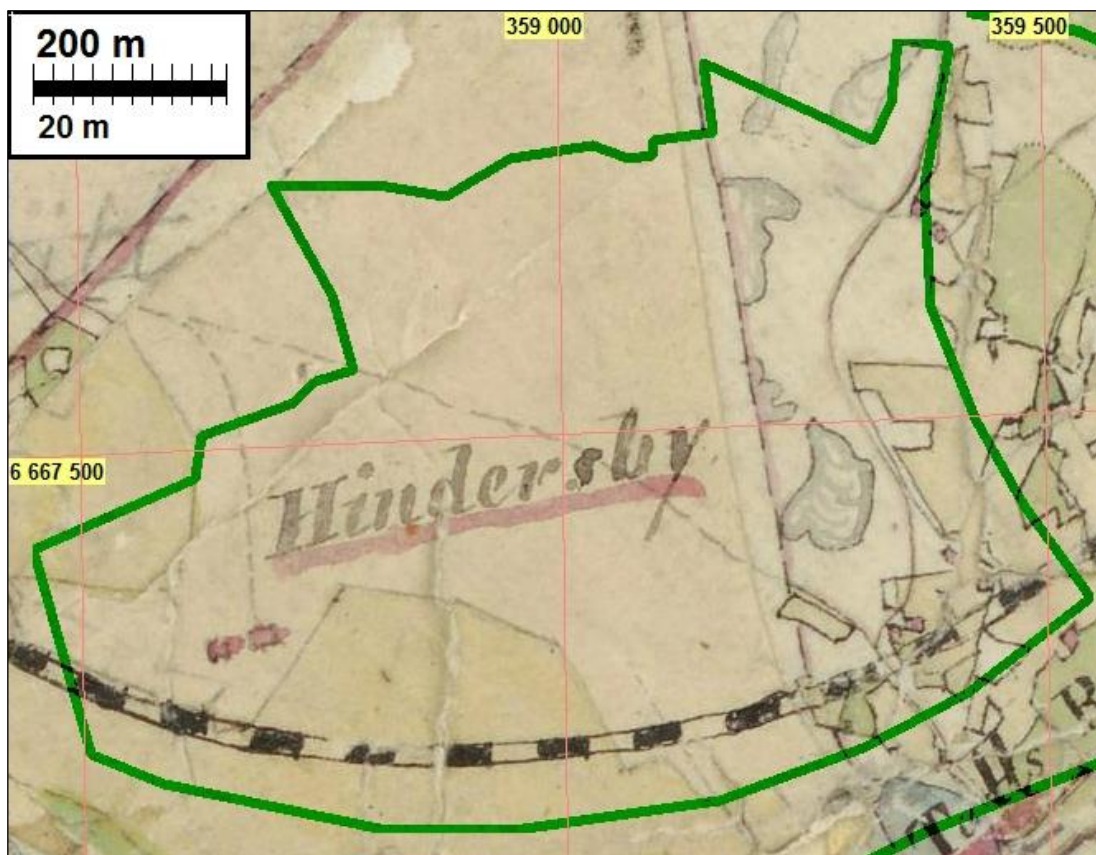
Ote kuninkaankartastosta Kyrkslätt XIII ja XIV 1700–1800-lukujen taitteesta. Inventointialue sijoittuu punaisen neliön sisäpuolelle, jonka sisällä olevat talot on korostettu punaisella. Alueen länsilaidassa on kolme kahden talon rypästä, kyseessä on ilmeisesti Hindersbyn hajonneen ryhmäkylän talot Åminne, Bisar ja Knuts. Kartan itälaitaan on merkattu kolmen talon kylä Tolls.

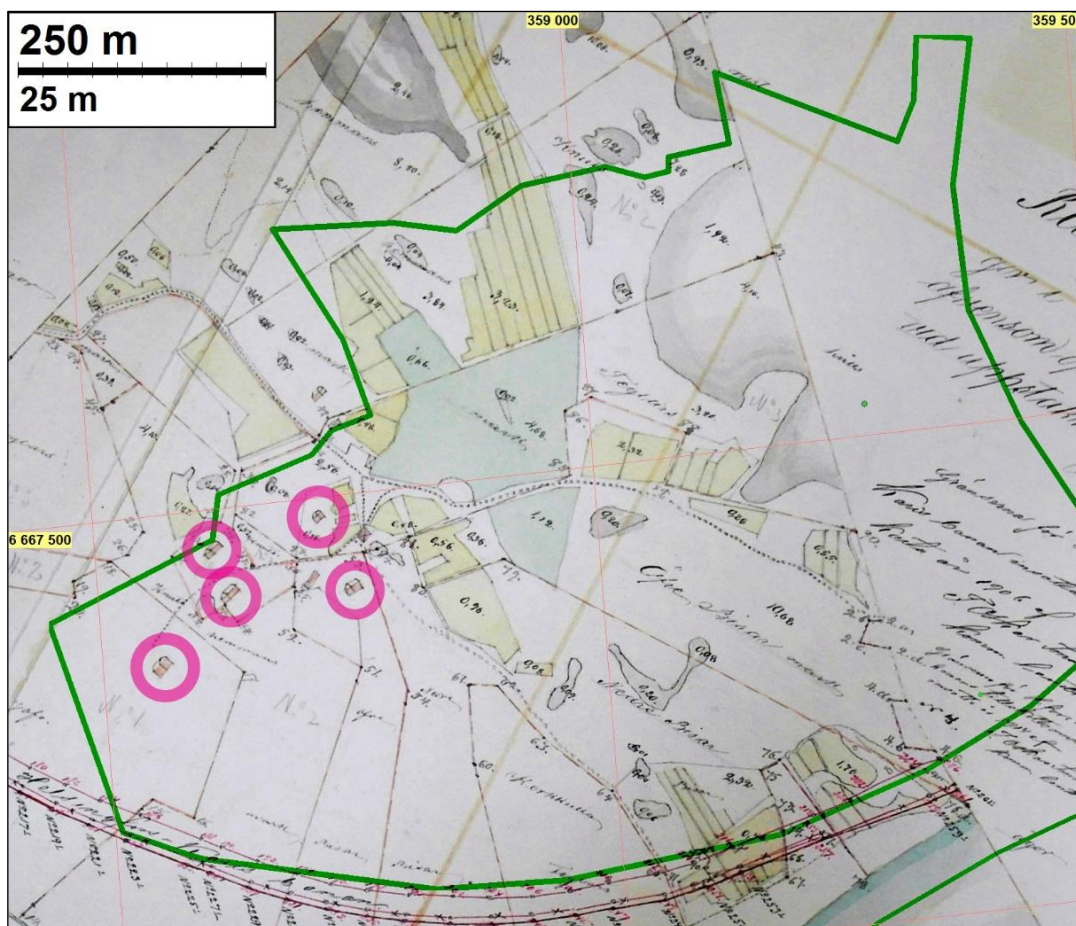
Tutkimusalueen itälaita. Bodkulla/Tolls vuoden 1791 kartalla. (B21a:19/1-2 Tolsa/Tolls). Tutkimusalueen raja on piirretty päälle vihreällä. Tollsin kylätontti alhaalla: tontit A ja B.

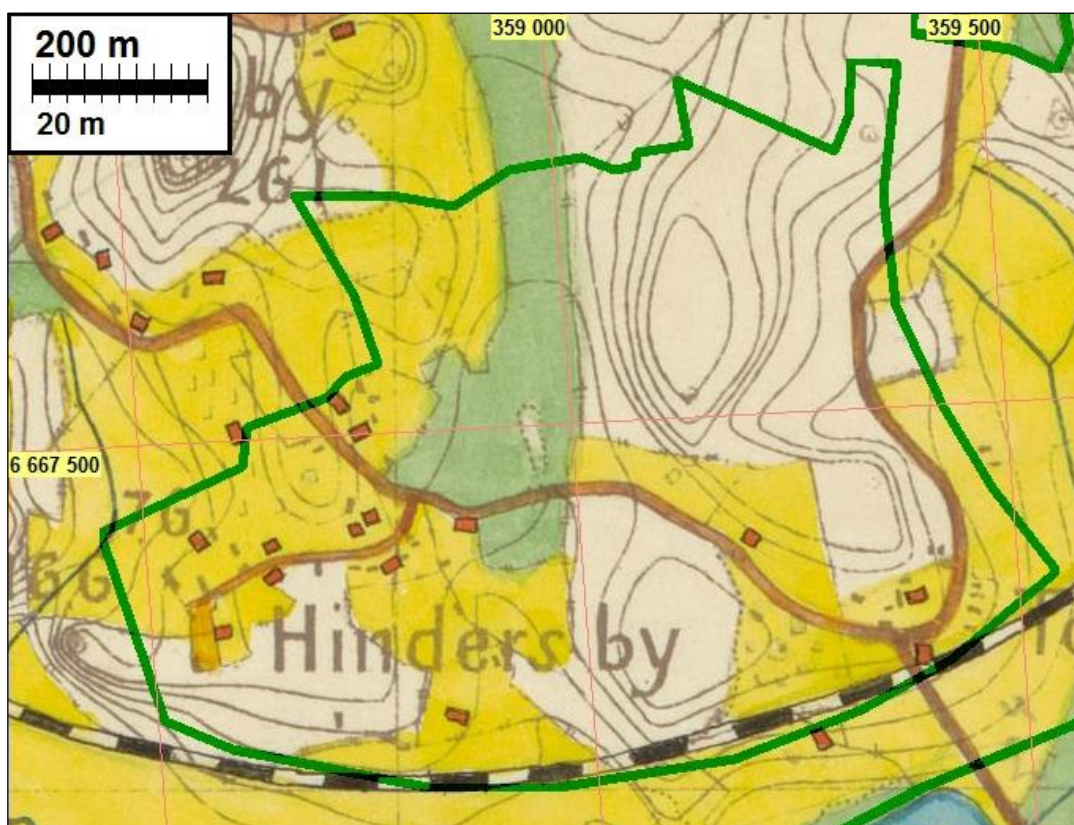
Hindersbyn talot Bisar A ja B vuoden 1806 rajankäyntikartalla (B20:5/2-3 Heikkilä/Hinderby). Tutkimusalueen raja on vihreällä.

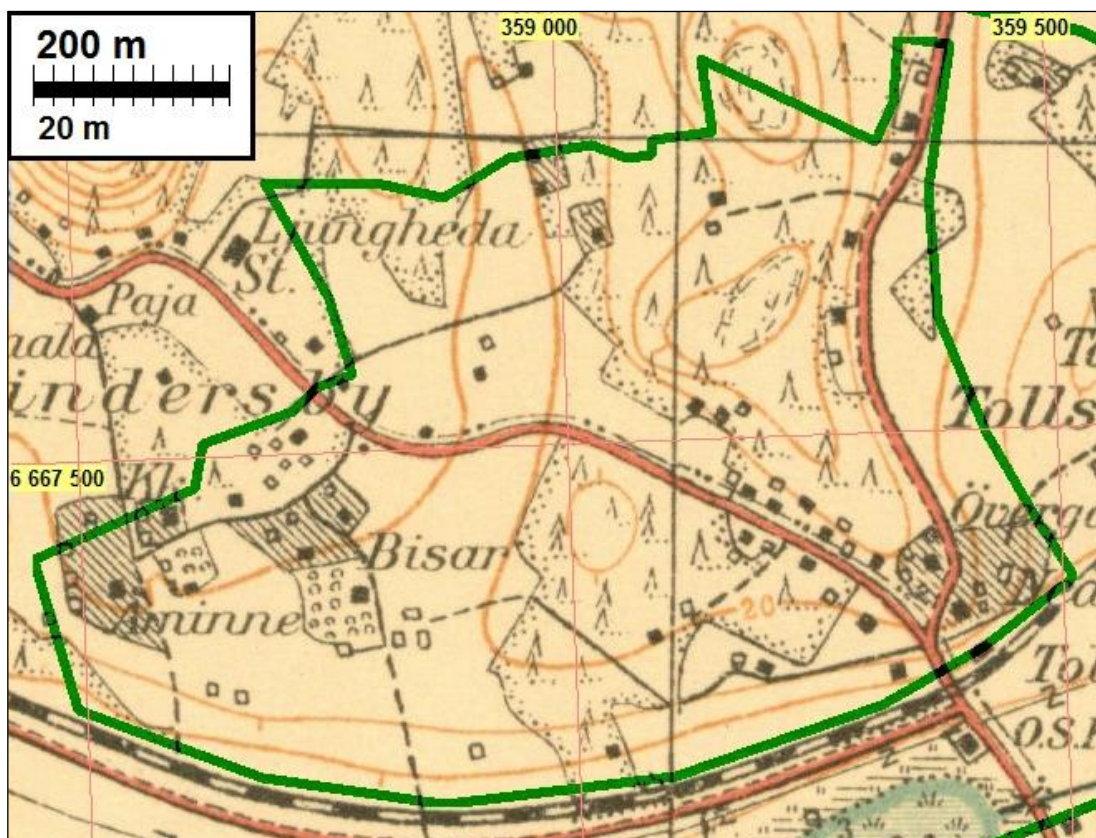
Pitäjäkartta Kirkkonummi 2023 05 + 2032 08 (1840-luvulta). Rautatie on myöhemmin piirretty päälle, selvästi hieman liian pohjoiseen, missä se ei ole koskaan voinut kulkea. Tutkimusalueen raja on vihreällä. Hinderbyn talot (vain 2) piirretty yhdelle tontille alueen lounaiskulmaan. Kolmatta taloa, Bisaria ei ole kartalle jostain syystä merkitty.

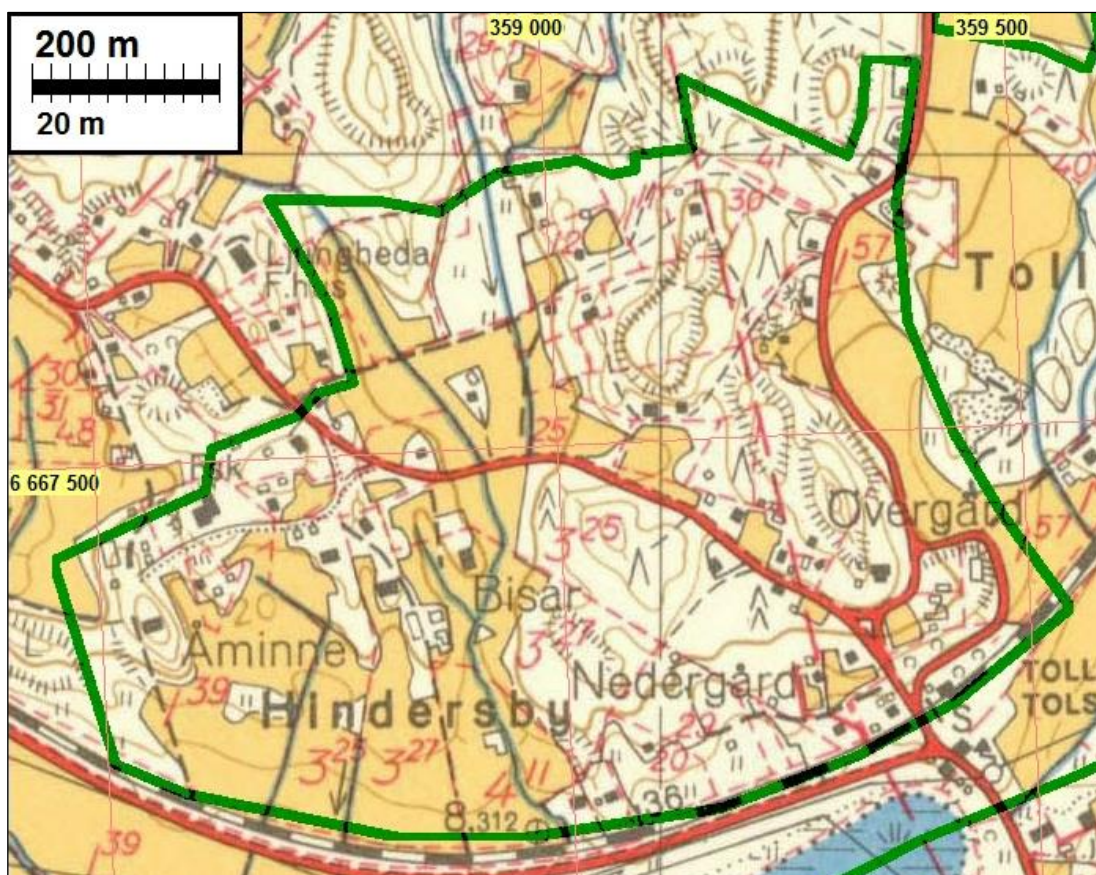
Hindersby vuoden 1872 toimituskartalla (B20:5/6-9). Inventointialue on rajattu vihreällä viivalla ja talot on punaisten ympyröiden sisällä. Kyseessä on vanhin kartta, josta Hindersbyn alueen kaikki talot voidaan tarkasti paikantaa nykykartalle – katso raportin kohde 1.

Tutkimusalue (vihreä rajaus) vuoden 1872 Senaatin kartalla (VI, 26)

Tutkimusalue vuoden 1933 Topografikartalla.

Tutkimusalue vuoden 1961 peruskartalla (2032 08 Kyrkslätt).

Inventointi

Kirkkonummen kunta on laatimassa Tolsanmäen asemakaavaa, jonka tavoitteena on pientalojen kaavoittaminen kunnan omistamille maille, sekä Tolsan aseman lähialueen maankäytön kehittäminen. Museovirasto antoi hankkeen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta lausunnon 22.9.2015 (MV/330/05.02.00/2015). Lausunnossa todetaan, että Museoviraston vuonna 2003 (Kreetta Lesell) Kirkkonummella tekemä muinaisjäännösinventointi on kattanut Tolsanmäen selvitysalueen - esihistoriallisten kiinteiden muinaisjäännösten osalta alueen arkeologiset selvitykset ovat siten Museoviraston mukaan riittävät ja ajantasaiset. Museoviraston lausunnossa edellytetään vuoden 2003 muinaisjäännösinventointia täydennettävän historiallisen ajan kohteiden ja ensimmäisen maailmansodan jälkeisten sotahistoriallisen kohteiden osalla. Kirkkonummen kunta tilasi Tolsanmäen asemakaava-alueen täydennysinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Inventoinnin maastotyön tekivät Teemu Tiainen ja Johanna Rahtola 7.4.2016 työn kannalta erinomaisissa havainnointiolosuhteissa.

Alueen kuvaus

Tutkimusalue sijaitsee Kirkkonummen keskustan kaakkoispuolella Heikkilässä, Vanhan Heikkiläntien varrella, Tolsan aseman välittömässä läheisyydessä rantaradan ja Länsiväylän pohjoispuolella. Tutkimusalueen pinta-ala on noin 55 ha.

Alue sijoittuu 10- 43 m korkeustasojen välille. Tutkimusalueen maasto vaihtelee kallioisista ja kivikkoisista metsäalueista alaviin peltoaukeisiin. Kallioiset jyrkemmät alueet sijaitsevat tutkimusalueen koillisosassa sekä sen keskivaiheilla. Suurimman peltoalueen sijaitsevat tutkimusalueen lounaisosassa Äminnessä ja itäosassa Vanhan Heikkiläntien ja Tolsantien välisellä alueella. Tutkimusalueen luoteiskulmassa on kosteampi ja alavampi heinikkoinen laaksoalue. Alueen ylemmillä tasoilla maaperä on kalliota ja moreenia alemmilla hienoaineksista savea, silttiä sekä hietaa.

Itämeren varhaisvaiheiden, Ancylusjärven transgression korkeustaso on alueella n. 60 m tasolla ja Litorinameren transgression (n. 5500–4800 eKr.) aikainen rantataso n. 37 m tasolla. Alueen korkeustasojen perusteella siellä voisi periaatteessa sijaita esihistoriallisia, rantasidonaisia muinaisjäännöksiä mesoliittiselta kivikaudelta varhaiselle rautakaudelle.

Alueella sijaitsee kaksi vanhaa maakirjakylää 1 Hindersby sekä 2 Bodkulla (myöhemmin Tolls). Asutuksen yleisluettelosta molempien kylien kohdalla on merkintä vuodelta 1540. Bodkullassa on vuonna 1560 ollut kaksi taloa – vuoden 1791 isojakokartalla kylän nimi on Tolls ja siellä on kaksiosainen rusthollitontti.

Hindersbyssä on ollut v.1560 3 taloa, samoin kuin vuoden 1692 maakirjakartassa. Hindersbyn talot ovat: Äminne, Knuts ja Bisar. Vuoden 1872 toimituskartalla Hindersbyn ryhmäkylä on hajonnut ja vanhan kylätontin kohdalla on vain yksi talo.

Alue sisältyi v. 1944–1956 Porkkalan vuokra-alueeseen.

Jatkosodan päättäneen Moskovan välirauhan (19.9.1944) ehtoihin kuului Porkkalan alueen vuokraaminen Neuvostoliitolle 50 vuodeksi. Porkkalan vuokra-alue käsitti osia Kirkkonummesta, Siuntiosta ja Degerbystä. Alue siirtyi Neuvostoliiton haltuun 29.9.1944, siitä tuli Neuvostoliiton Porkkalan merisotilaallinen tukikohta. Rannikon ja saariston varustamisen lisäksi huollon ja esi-

kuntien toimintoja, sekä harjoitus alueita oli Porkkalan vuokra-alueella runsaasti myös sisämaassa.

Porkkalan vuokra-aika päättyi 26.1.1956 jolloin alue luovutettiin takaisin Suomelle. Neuvostoliitto purki merisotilaallisen tukikohdan viemällä pois alueelta sotakalustonsa, sekä kaiken mahdollisen materiaalin mitä voitiin irrottaa, pois kuljettaa ja uudelleen käyttää toisaalla. Alueelle jääneitä puolustusrakennelmia räjäytettiin käyttökelvottomiksi ja peitettiin pois näkyvistä. Alueen sotilaalliseen toimintaan liittyvät kohteet ja jäljet pyrittiin hävittämään totaalisesti. Hallinto-, huolto- ja asuinrakennuksia sen sijaan jätettiin paikoilleen. Tehokkaasta purku- ja siivousurakasta huolimatta Porkkalan vuokra-alueen maastossa on vielä runsaasti jälkiä 12 vuotta kestäneen vuokra-ajan sotilaallisesta toiminnasta. (Pekka Silvast ja Jari Leskinen 2001).

Tutkimusalueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä. Alueelta tunnetaan kivikautinen irtolöytöpaikka Slottsbacka (mj-rek 1000003790). Veikko Lehtosalon vuonna 1963 tekemässä Kirkkonummen inventoinnissa Slottsbackan huvilan pihalta löytyi poikkikirves (KM 5513:1). Georg Haggrénin vuonna 2005 tekemän arkistonselvityksenperusteella alueelta tunnetaan kaksi keskiaikaista kyläpaikkaa Hindersby (1000021623) ja Bodkulla (1000021624). Kohteet ovat muinaisjäännösrekisterissä merkinnällä mahdollinen muinaisjäännös. Arkistonselvityksessä kohteet on paikannettu vanhojen karttojen perusteella, eikä niitä ole tarkastettu maastossa. Museoviraston vuonna 2003 tekemässä inventoinnissa alueella ei havaittu kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Vasen: Heikkilän peltoaluetta. Koilliseen. Oikea: Tutkimusalueen eteläosaa. Lounaaseen.

Inventoinnin suoritus ja havainnot

Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta laadittiin aluetta kuvaava maastomalli, josta pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mahdollisesti mielenkiintoisia maarakenteita, pinnanmuotoja ja maastoja, jotka sitten tarkastettiin maastossa. Maastomallin perusteella myös suunnattiin maastotyötä muinaisjäännöksille ”otollisiksi” arvioituihin maastoihin ja alueille. Mm. puolustusvarustuksiin liittyvät kaivannot olivat osin havaittavissa maastomallissa.

Tutkimuksen pääpaino oli historiallisen ajan ja ensimmäisen maailmansodan jälkeisissä puolustusvarustuksissa, joten esihistoriaan ajoittuvia muinaisjäännöksiä ei tarkoituksellisesti etsitty. Luonnollisesti esihistorialliselle muinaisjäännöksille potentiaalisessa maastossa liikuttaessa tarkasteltiin maastoa myös nämä kohteet huomioiden.

Inventoinnin valmisteluvaiheessa tarkastettiin aluetta kuvaavat vanhat kartat. Vuonna 1692 laadittuun maakirjakarttaan on merkattu Hindersbyn kolmen talon talotontti inventointialueen lounaiskulmaan sekä Bodekullan/Tollssin kylätontti alueen kaakkoisosaan. Suurpiirteisen maakirjakartan muut merkinnät ovat Hindersbytä ympäröivät pellot sekä kyliin johtavat tiet. 1700-luvulla laadittuja isojaon toimituskarttoja Hindersbyn alueelta ei Kansallisarkistossa ole.

Sen sijaan Bodkullan/Tollssin kylätontin kartta vuodelta 1791 Kansallisarkistossa on, minkä perusteella kylätontin pystyy paikantamaan varsin tarkasti. Kuninkaan kartasto (laadittu 1700- ja 1800-lukujen taitteessa) on suurpiirteinen, eikä sen avulla pysty paikantamaan tarkasti silloisten talojen paikkoja. Kuninkaan kartastoon Bodkulla/Tolls kylään on merkattu kolme taloa ja Hindersbyn alueelle kolme kahden talon ryhmää.

Hindersbyn ryhmäkylästä siirtyneet Bisarin talot on kartoitettu vuonna 1806: karttaan merkattut kaksi taloa sijaitsevat nykyisinkin asutuilla tonteilla. Noin 1840-luvulla laaditussa pitäjänkartassa inventoidulle alueelle on merkattu vain kaksi taloa nimellä Hindersby. Kyseiseen pitäjänkarttaan tulee suhtautua suuripiirteisesti: kaikkia alueen peltoja, niittyjä, kalliota, teitä ja taloja ei näy kartalla. Myös inventointialueen eteläpuolella kulkeva junarata on merkattu myöhemmin pitäjänkarttaan kymmeniä metrejä liian pohjoiseen. Vuoden 1872 ns, senaatinkartassa. Hindersbyn alueelle on merkattu viisi taloa, mitkä kaikki sijaitsevat nykyisin asutuilla tonteilla. 1900-luvulla laaditut topografikartta (v.1933) ja peruskartta (v.1961) kuvaavat alueen hyvin samankaltaisena, suurimpana erona nykyiseen karttaan verrattuna on molemmissa kartoissa suuremmat peltoalueet.

Vasen: ote vuoden 1933 topografikartasta. Äminnen talon kaakkoispuolen pellolle on merkattu kaksi latoa tms. rakennusta. Oikea: Folkskolan kivijalka. Länteen.

Vanhan Hindersbyn kylätontin alueelta ja liepeiltä havaittiin kivrakenne sekä yksi matala kuoppa, jotka saattavat olla rakennuksen pohjia (katso kartta raportin kohde 1 Hindersby, keltaiset pallot). Näiden lisäksi nykyisen Bisarin talon eteläpuoleisesta metsäsaarekkeesta havaittiin yksi kivijalka, mikä kuitenkin tulkittiin "tuoreeksi".

Pohjoisin alueella havaittu kivijalka (N 6667420 E 358616) on vanhan folkskolan kivijalka. Paikalla olevassa muistokivessä koulun toiminta-ajaksi on merkattu vuodet 1871–1970. Vanhan Hindersbyn kylätontin koillispuolella, peltosaarekkeessa (N 6667230 E 358646), havaittiin noin 8 x 8 metrin kokoinen kivijalka. Tämän rakenteen sisäpuolella on nähtävissä betonikantta. Vuoden 1933 topografikartalla kyseisen peltosaarekkeen kohdalle on merkattu lato tms., samoin kuin välittömästi havaitun kivijalan itäpuolella olevaan peltosaarekkeeseen. Idän puoleisella peltosaarekkeella ei havaittu kivijalkaa – ainoastaan epämääräinen kivikasa, jossa oli myös hie-

man tiiliä. Näiden kahden pienen peltosaarekkeen itäpuolella on suurempi peltosaareke. Vasta vuoden 1961 peruskarttaan merkätyn saarekkeen etelälaidalla on noin 5 x 7 metrin kokoinen tasattu alue, ilman mitään rakenteita. Tasatun alueen reunaleikkauksien terävyyden ja paikalla kasvaneen pienehkön kuusen perusteella kyseessä ei voi olla 50 vuotta vanhempi rakenne.

Vasen: Vanhan Hindersbyn kylätontin koillispuolella, peltosaarekkeen (N 6667230 E 358646), noin 8 x 8 metrin kokoinen kivijalka. *Oikea:* Vanhan Hindersbyn kylätontin koillispuolella, idän puoleisen peltosaarekkeen epämääräinen kivikasa. Taustalla läntisemmän peltosaarekkeen kivijalka.

Vasen: Bisarin eteläpuoleisen peltosaarekkeen tasattu ala kuusen kohdalla, kiven vasemmalla puolella. Kaakkoon. *Oikea:* Bisarin eteläpuolella sijaitseva "moderni" kivijalka. Lounaaseen.

Tutkimusalueen läheisyydestä, sen länsipuolelta, tunnetaan Porkkalan vuokra-aikaan sijoittuvia varustuksia. Kyseinen muinaisjäännösrekisterin kohde Heikkilä (1000022570) on muu kulttuuriperintökohde. Porkkalan vuokra-aikaa ajatellen Heikkilä on ollut strategisesti merkittävää aluetta, sillä se on sijainnut Porkkalan laivastotukikohdan hallintokeskuksen Kirkkonummen kirkonkylän kaakkoispuolella, sen välittömässä läheisyydessä, sekä tarkoin vartioidun "Porkkalan niemmen sotilasrautatien" varrella.

Peltoaukean takana Bizarin talo. Kuvattu länteen.

Maastotyössä tarkastettiin kaikki vanhoilta kartoilta paikannetut tonttimaat. Maastotyön kohdistumista ohjasi maastokartan, maastomallin ja vanhojen karttojen ohella myös maastossa kulkiessa tehdyt havainnot. Pihamaita ei pääsääntöisesti tarkastettu kuin vanhoilla kylätonteilla ja silloinkin vain pihojen reunamilta silmänvaraisesti. Pellot olivat inventoinnin aikana pääosin ummessa ja vain muutama kynnetty peltolohko Bizarin kylänpaikan eteläpuolella tarkastettiin. Maastotyö keskittyikin rakentamattomille mäki-alueille mahdollisten Porkkalan vuokra-ajan aikaisten varustusten ja rakenteiden havaitsemiseksi, sekä kylätonteille ja niiden liepeille.

Tutkimusalueella on runsaasti eri-ikäistä rakennuksia ja myös rakennusten jäännöksiä-kivijalkoja, jotka ovat selvästi 1900 tai 2000-luvun jäännöksiä. Niitä ei dokumentoitu eikä tutkittu.

Tulos

Muinaisjäännösinventoinnissa ei havaittu kiinteiksi muinaisjäännöksiksi katsottavia kohteita. Keskiaikaiset kylänpaikat Hindersby (1) ja Bodkulla (2) ovat muita kulttuuriperintökohteita ja sellaisina tuhoutuneita muinaisjäännöksiä. Hindersbystä ei ole myöskään tarkkaa paikkatietoa. Slottsbacka (4) kivikautisen irtolöytöpaikan osalla ei tehty uusia havaintoja. Tutkimusalueen länsipuolella sijaitsevien Porkkalan vuokra-aikaan liittyvien puolustusvarustusvarustusten todettiin jatkuvat tutkimusalueen puolelle. Nämä havainnot lisättiin muinaisjäännösrekisterissä olevaan kohteeseen Heikkilä (3), kohde on muu kulttuuriperintökohde. Lisäksi tutkimusalueella havaittiin yksi muu kohde, nuorelle historialliselle ajalle ajoitettava kiviaita Axbodan (5).

14.4.2016

Teemu Tiainen
Johanna Rahtola

Lähteet

- Harju, Sakari 2012. Kuninkaan kartasto Etelä-Suomesta 1776–1805. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia (osa 1373)*.
- Koivisto, Satu 2012. Kirkkonummi Vesitorinmäki ja Juhlakallio. Kaava-alueiden arkeologinen inventointi 22.–23.10.2016. Museoviraston. Kulttuuriympäristön hoito. Arkeologiset kenttäpalvelut.
- Lehtosalo, Veikko 1963. Kirkkonummi inventointi. Museovirasto.
- Lesell, Kreetta 2003. Heikkilä, Jolkby, Killinmäki, Kyrkvalla. Yleiskaava-alueiden inventointi. Museovirasto.

Silvast, Pekka & Leskinen, Jari 2001. Suljettu aika. Porkkala Neuvostoliiton sotilaallisena tukikohtana vuosina 1944–1956. Werner Söderström Osakeyhtiö. Helsinki.

Karttalähteet

Maakirjakartta Kirkkonummi Ibj*9- Geometrisk afritningh uppå Hindersby i Kyrcklät S:n. (1692–1735)

Vanhat peruskartat, Maanmittauslaitos: vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/

Peruskartta Kirkkonummi 2032 08 v.1961.

Vanhat yleiskartat, Kansallisarkiston digitaaliarkisto:

Pitäjänkartta Kirkkonummi (ei vuosilukua) 2032 05 + 2032 08.

Senaatinkartta VI lehti 27 v.1872.

Topografikartta 2032 08 v.1933

Kansallisarkistosta:

B20:5/1 Heikkilä/Hindersby; Karta med beskrifning (v.1692).

B20:5/2-3 Heikkilä/Hindersby; Karta öfver Bisar hemman, egokarta med delningsbeskrifning (v.1806).

B20:5/6-9 Heikkilä/Hindersby; Råkångskarta och rösebeskrifning öfver omkrets och storskiftsråerne (v.1871–1872).

B21a:19/1-2 Tolsa/Tolls; Karta öfver egorne med beskrifning (v.1791).

Muut kulttuuriperintökohteet

1 KIRKKONUMMI HINDERSBY

Mjtunnus: 1000021624

Laji: tuhoutunut muinaisjäännös (muu kulttuuriperintökohde, osin tarkasti paikantamaton)

Tyyppi: asuinpaikka

Ajoitus: historiallinen: keskiaika

Koordin: N: 6667 299 E: 358 555
P: 6670 099 I: 3358 668

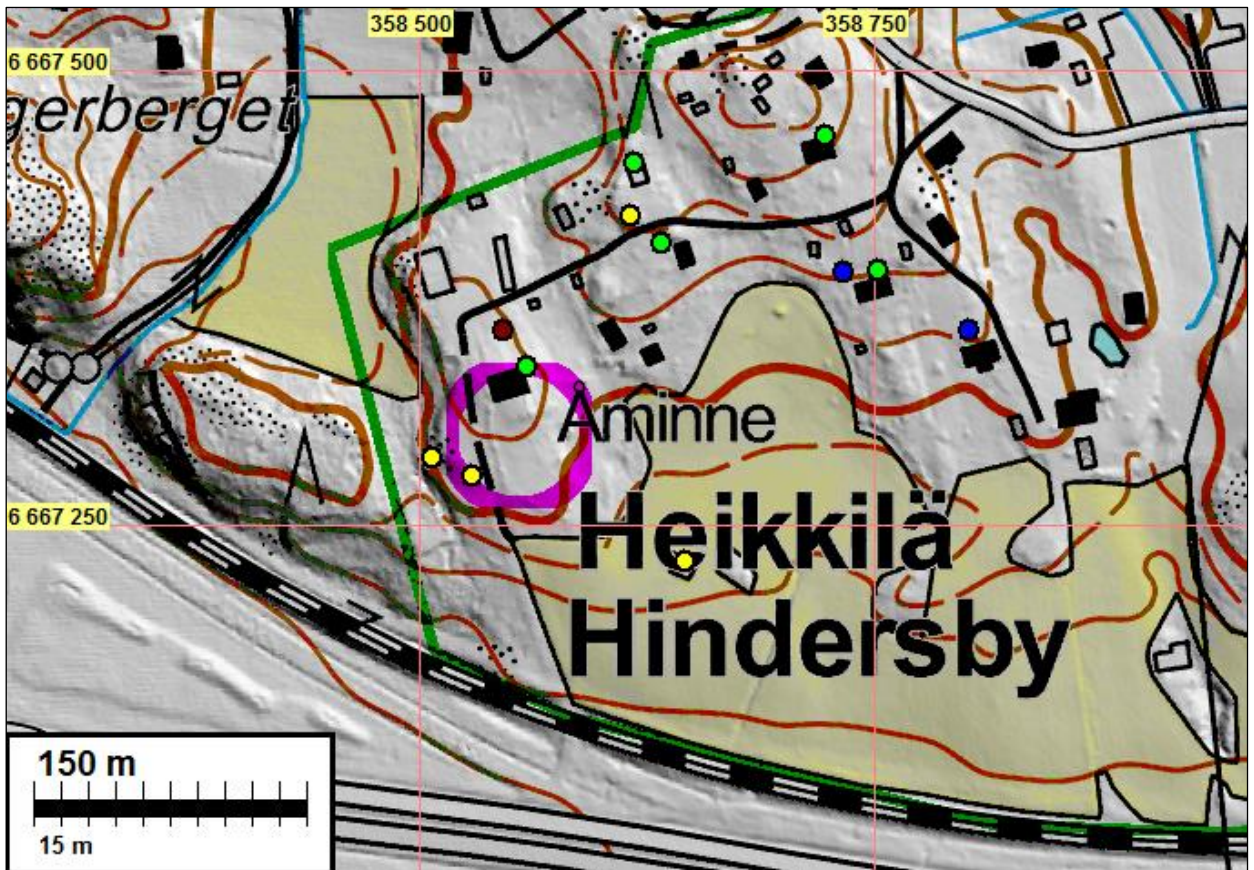
Tutkijat: Haggrén 2005 arkistotutkimus, Tiainen & Rahtola 2016 inventointi

Sijainti: Kirkkonummen kirkosta 1,1 km kaakkoon.

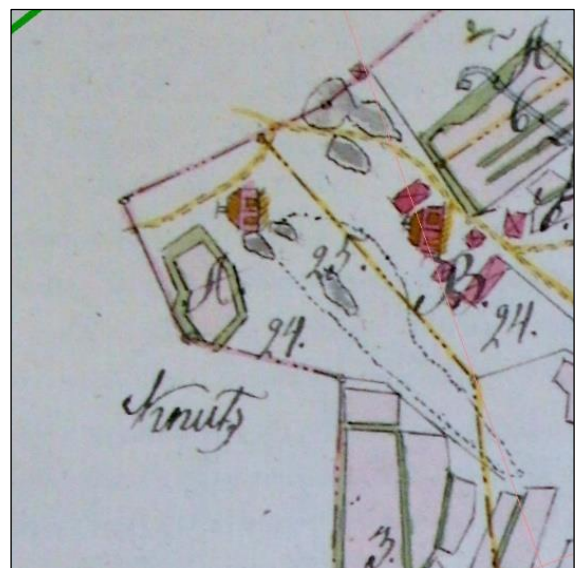
Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri:

Keskiaikainen kylänpaikka. Kohteen paikannus perustuu vanhoihin karttoihin ja on suuntaa-antava. Kohde ja sen rajaus on tarkastettava maastossa. Taloluku 1560 3. 1540 osa kylästä (1 talo) Långstrand bolissa (3 mk, josta utbysmän 1 mk).

Tiainen & Rahtola 2016: Vuoden 1692 maakirjakartassa Hindersbyn kylään on merkattu kolme taloa. Maakirjakartan tarkka asemoiminen nykykartan päälle ei ole mahdollista, johtuen maakirjakartan kiertymästä ja mittakaavan epätarkkuudesta. Kylänpaikan sijainnin voi päätellä kohtuullisen tarkasti peltokuvioden ja vanhassa kartassa olevan, kylän eteläpuolelta kohti länsi-luodetta kulkevan, tien perusteella. Vanha tie on kulkenut Degerbergin ja nykyisen Äminnen talon länsipuolella olevan nimettömän mäen eteläpuolelta. Kahden erillisen peltoalueen väliin jäänyt vanha kylänpaikka sijoittuu nykyisen Äminnen talon kohdalle ja välittömästi sen eteläpuolelle.

Hindersbyn kylätontti vaalean punaisen ympyrän sisällä. Keltaiset pallot merkkavat maastohavaintoja (koillisin ja kaakkoisin havainto selitetty aiemmin tässä raportissa). Siniset pallot ovat vuoden 1806 kartalta paikannettuja taloja, vihreät pallot v. 1872 kartalta paikannetut talot. Tumman punainen pallo Åminnen talon pohjoispuolella osoittaa Hindersbyn kylätontin paikkatiedon muinaisjäännösrekisteristä.

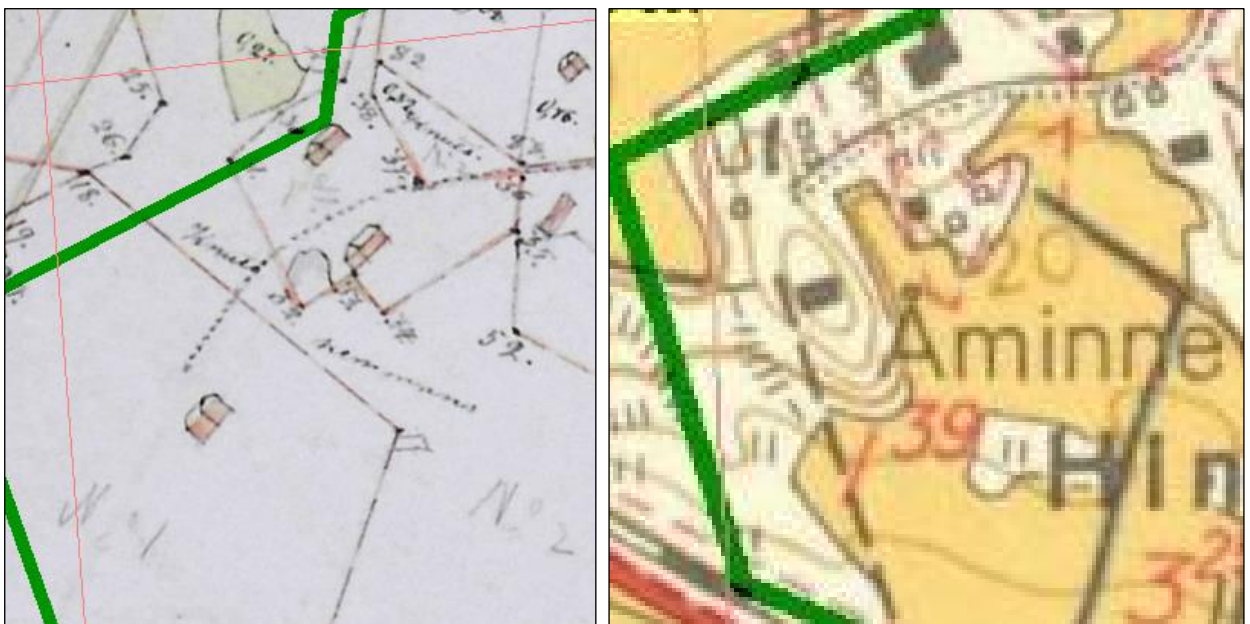

Vasen: Ote vuoden 1692 maakirjakartasta. Oikea: Ote vuoden 1806 toimituskartasta.

Kansallisarkistossa ei ole 1700-luvulla laadittuja isojakokarttoja Hindersbyn kylästä. Vuoden 1806 Hindersbyn kylän kartalle on merkattu vain kaksi Bisar-nimistä kaksi taloa. Näiden talojen tilukset on kyseiseen karttaan merkattu tarkasti, mutta tilusten länsipuolella sijaitseva Hindersbyn kylätontin alue on kartalla "valkeaa aluetta" ainoana merkintänä teksti "Knuts Hemmans Åkrar och Än". Vuonna 1872 laadittuun Hindersbyn karttaan on merkattu kylän talot: Hindersbyn vanhan kylä-

tontin paikalla on yksi talo. Vanha ryhmäkylä on ilmeisesti hajonnut 1700-luvulla. Tällöin talot on siirretty omille tonteilleen, vanhasta ryhmäkylästä itään johtavan tien varrelle.

1840-luvulla laadittuun Kirkkonummen pitäjänkarttaan Hindersbyn alueelle on merkattu kaksi vierekkäistä taloa. Kyseistä kartan tarkkuuteen tulee suhtautua varauksella: Hindersbyn alueen pellot, niityt, kalliot ja tiet ovat vaillinaiset ja alueen eteläpuolella kulkeva junarata on merkattu kymmeniä metrejä liian pohjoiseen. Vuoden 1872 senaatinkartassa alueen topografia on esitetty tarkasti - sen sijaan Hindersbyn kylän talot ja tiet on merkattu suurpiirteisesti, eikä niiden sijaintia voida asemoida tarkasti nykyiselle kartalle. Senaatinkartan taloluku vaikuttaa kylän alueella kuitenkin paikkaansa pitävältä. Samana vuonna senaatinkartan laatimisen kanssa Hindersbyn alueella on laadittu toimituskartta, johon alueen kylän on merkattu tarkasti.

Vasen: ote vuoden 1872 Heikkilän kylää kuvaavasta kartasta. Oikea: ote vuoden 1961 peruskartasta.

Vuoden 1933 topografikartalla sekä vuoden 1961 peruskartalla Hindersbyn kylän alue on esitetty kutakuinkin samankaltaisena. Molemmat kartat vastaavat hyvin myös alueen nykyistä tilannetta sillä erotuksella, että peltoalueet ovat pienentyneet selvästi nykyaikaan tultaessa.

Maastoinventoinnin aikana tarkastettiin vanhan asutuksen ympärillä olevat pellot sekä asuttujen pihapiirien ja peltojen väliin jäävät alueet. Vanhan kylätontin lähimmät pellot olivat inventoinnin aikaan kyntämättä: osa peltoaukean itäosan pelloista oli kynnetty. Pellolta havaittiin, myös kyntämättömillä osilla, paljon historiallisen ja modernin ajan löytöjä, kuten tiilen ja laastin kappaleita, lasia, punasavikeramiikkaa ja fajanssia ja hiiltä. Havainnot sijoittuvat 15 metrin korkeustason yläpuolelle.

Vanhan kylätontin lounaislaidalla havaittiin noin 4 x 5 metrin kokoinen kuoppa (N 6667277 E 358529). Maksimissaan noin 40 cm syvä kuoppa sijaitsee aivan hoide-
tun pihan rajalla, pihatien ja Åminnen talon länsipuolen rinteeseen alareunaa myötäilevän tien välissä. Kuopassa ei havaittu kivisiä tai puisia rakenteita. Kyseessä voi olla rakennuksen maaperustus tai pihan tasaamiseen liittyvä maanottokuoppa.

Kuopan länsipuolella, noin 25 metrin etäisyydellä, sijaitsee noin 4 x 4 metrin kokoinen ja korkeimmillaan 1,5 m harmaista lohkokivistä tehty rakenne (N 6667287 E 358507). Rakenne sijaitsee rinteän reunalla ja sen ympärillä on ilmeisesti siitä sortuneita lohkokiviä. Rakenteen alkuperäinen tarkoitus jäi epäselväksi.

Vasen: Hindersbyn kylätontin lounaispuolella sijaitsevan kuopan dokumentointia. Koilliseen. Oikea: Hindersbyn länsipuolella sijaitseva kivirakenne. Koilliseen.

Åminnen talon kaakkois- ja länsipuolella maasto laskee muutaman metrin ja muuttuu kosteammaksi - vanha kylätontti on tuskin sijainnut alemmassa kosteikossa. Åminnen talon eteläpuolinen piha on hoidettua nurmikkoa ja sitä kiertää kiviaita, joka erottuu selvästi maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta. Kiviaita on ”löyhästi ladottu” eikä sammalpeitteen perusteella ole vanha. Osa kiviaidan kivistä on säännöllisen muotoisia ja niissä näkyy poran jälkiä. On mahdollista, että kiviaita on tehty vanhan kylätontin aikaisten rakennusten perustuskivistä. Hoidetun piha-alueen eteläpuoli laskee loivasti kohti peltoa. Pihan ja pellon välissä on kuusiaita ja nuorta kuusikkoa, jonka ympäristössä ei ole aluskasvillisuutta. Kuusiaidan ympäriltä ei havaittu mitään viitteitä vanhasta kylätontista - alue vaikuttaa pikemmin vanhalta pellolta.

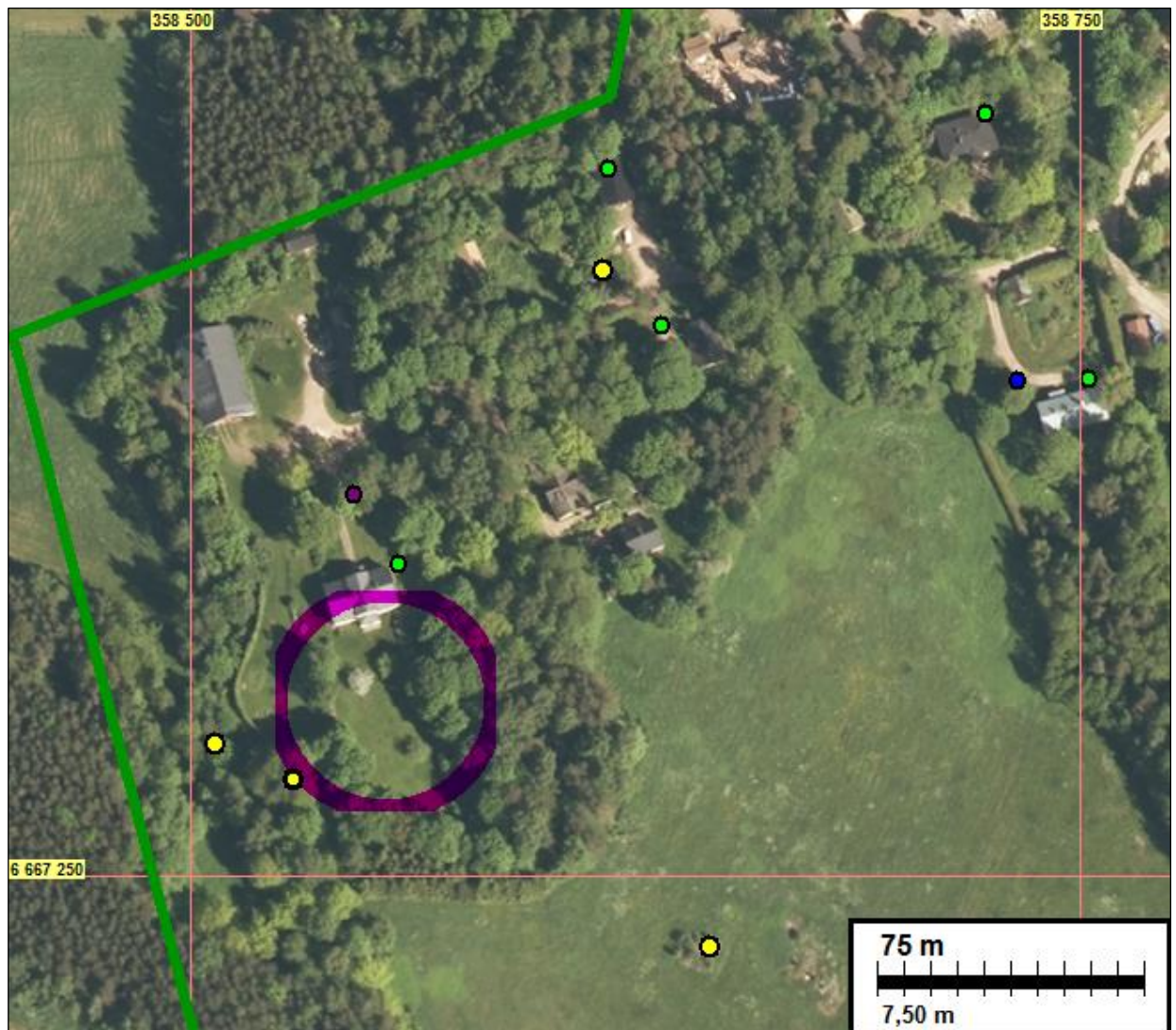
Muinaisjäännösrekisterissä Hindersbyn suojelustatus on mahdollinen muinaisjäännös. Vanhan Hindersbyn kylätontin paikalla ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Sellaisiksi ei tulkittu kylätontin länsilaidalla havaittuja kivirakennetta tai matalaa kuoppaa. Hindersbyn kylätontin luokittelemme muuksi kulttuuriperintökohteeksi, sen keskikoordinaatti on N 6667299 E 358555.

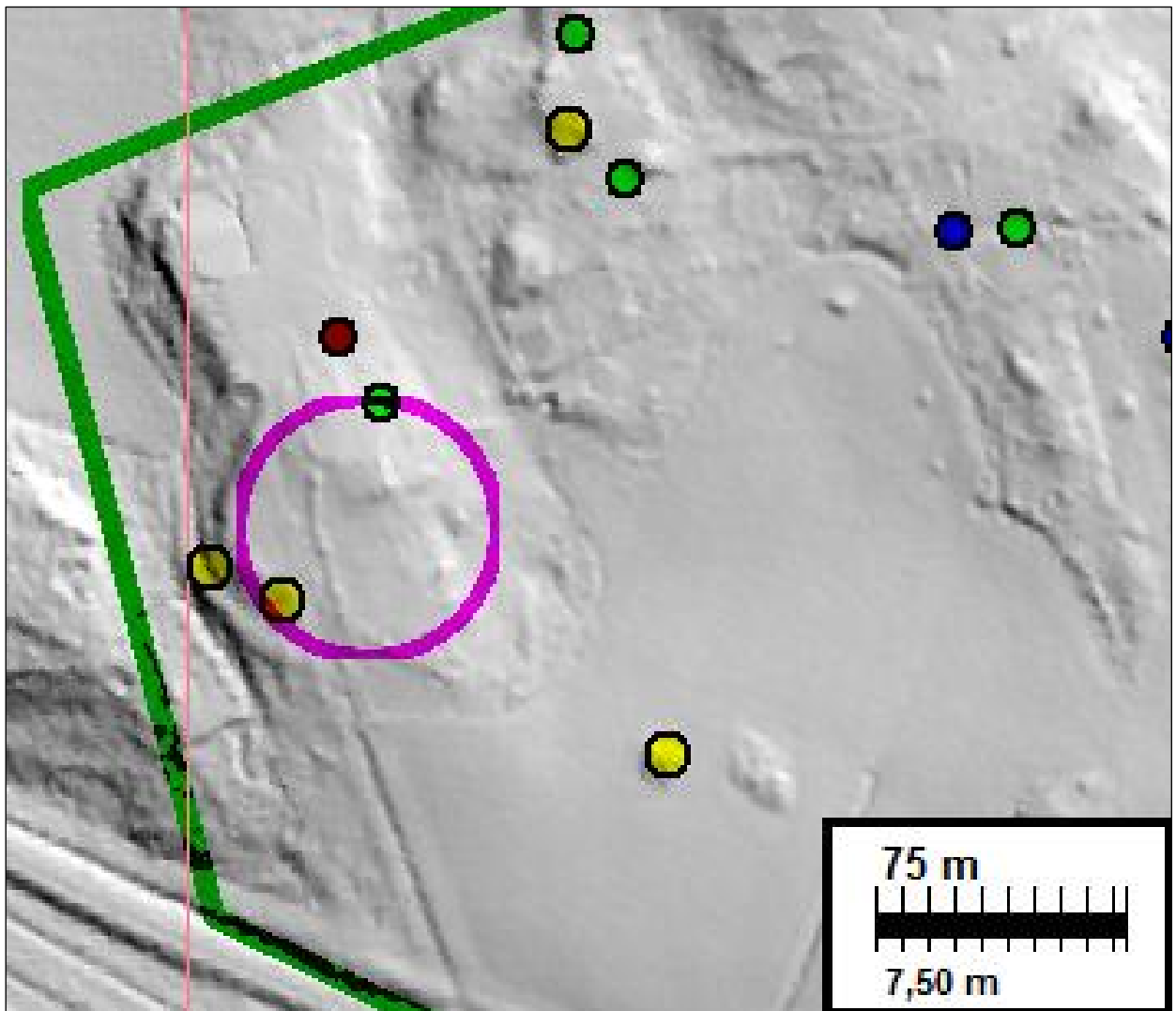
Vanha pihatie Åminnen talon pihan lounaiskulmalla. Etelään.

Vasen: Äminnen talon eteläpuolella sijaitseva kivaita. Luoteeseen. Oikea: Äminnen talon eteläpuolella sijaitseva kivaita. Pohjoiseen.

Yllä ja seuraavalla sivulla ilmakekuva ja laserkeilausaineistosta laadittu vinoalovarjoste Hindersbyn kylätontin alueesta. Hindersbyn kylätontti vaalean punaisen ympyrän sisällä. Keltaiset pallot merkkäävat maastohavaintoja (koillisin ja kaakkoisin havainto selitetty aiemmin tässä raportissa). Siniset pallot ovat vuoden 1806 kartalta paikannettuja taloja, vihreät pallot v. 1872 kartalta paikannetut talot. Tumman punainen pallo Äminnen talon pohjoispuolella osoittaa Hindersbyn kylätontin paikkatiedon muinaisjäännösrekisteristä. Laserkeilauskuvassa (seuraavalla sivulla) näkyy selvästi Äminnen tasattu ja kiviaidalla rajattu piha-alue.

2 KIRKKONUMMI BODKULLA

Mjtunnus: 1000021624
 Tyyppi: Tuhoutunut muinaisjäänös (muu kulttuuriperintökohde)
 Laji: kyläpaikat
 Ajoitus: historiallinen: keskiaika

Koordin: N: 6667 315 E: 359 390
 P: 6670 115 I: 3359 503

Tutkijat: Haggrén 2005 arkistotutkimus, Tiainen & Rahtola 2016 inventointi
 Sijainti: Kirkkonummen kirkosta 1,8 km kaakkoon.

Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri: Keskiaikainen kyläpaikka. Kohteen paikannus perustuu vanhoihin karttoihin ja on suuntaa-antava. Kohde ja sen rajaus on tarkastettava maastossa. Taloluku 1560 2.

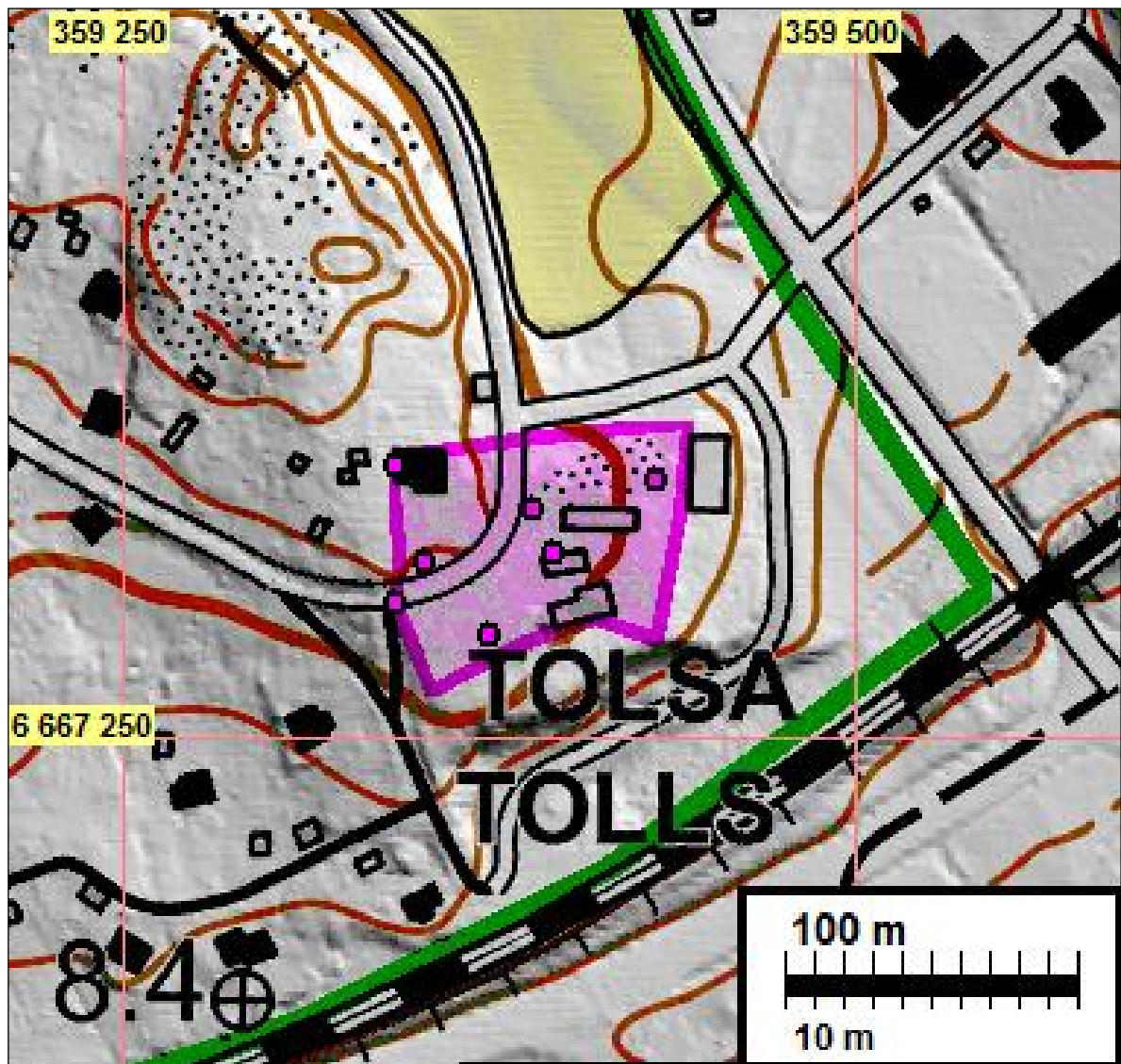
Tiainen & Rahtola 2016: Keski aikaan periytyvä kylätontti Bodkulla (myös nimillä Bätkulla, nykyään Tolls) sijaitsee inventointialueen kaakkoislaidassa. Muinaisjään-

nösrekisterissä kohteen suojelustatus on mahdollinen muinaisjäänös ja sen pistekoordinaatti asutun talon etelän puoleisella pihalla.

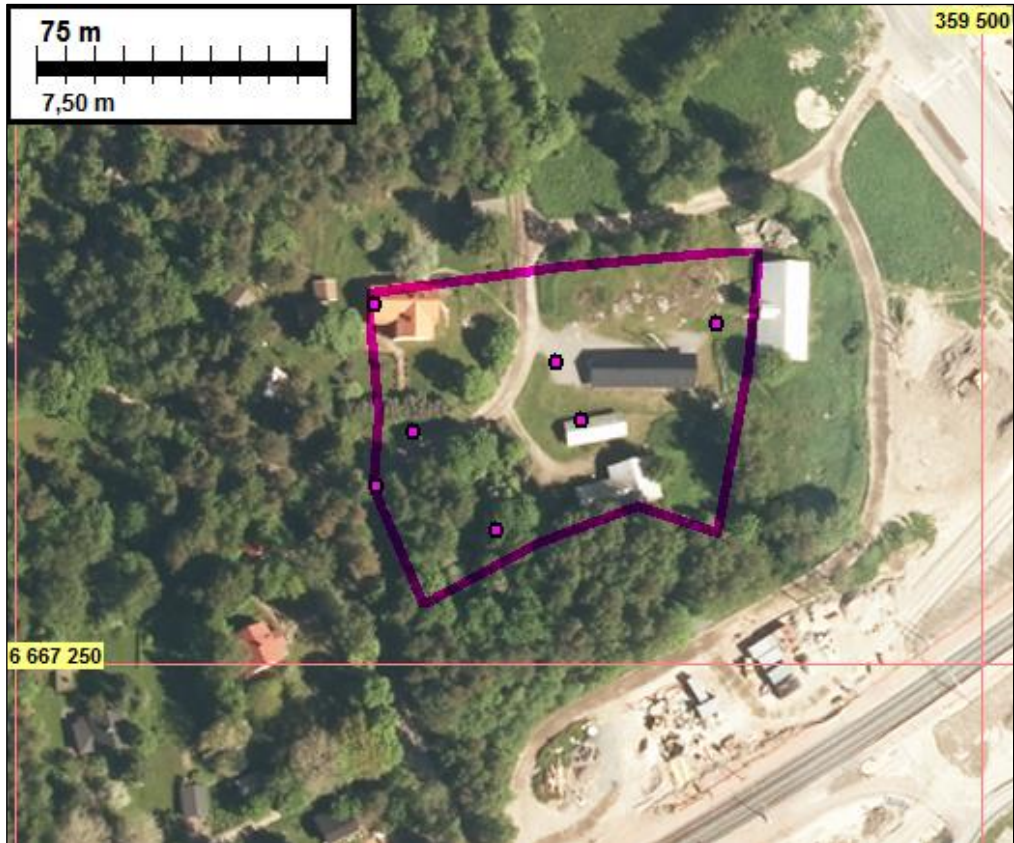
Vuoden 1691 maakirjakartalle paikalle on merkattu yksi talo, joka sijaitsee kuta-kuinkin nykyisen talon paikalla – maakirjakartan tarkka asemointi on mahdotonta suuren karttaväärityksen vuoksi.

Vuoden 1791 kartalta paikannettu vanha kylätontti sijaitsee asutun talon, Gamla Hindersbyvägenin ja toiminnassa olevan maatilankohdalla. Nykyisen peruskartta-otteen ja ilmakuvan perusteella kylätontin lounaiskulma on metsää. Maastotarkastuksen aikana lounaiskulma todettiin hyvin tasaiseksi, joskin pusikoituneeksi/metsittyneeksi: vuoden 1961 peruskartalla kyseinen kohta on peltoa.

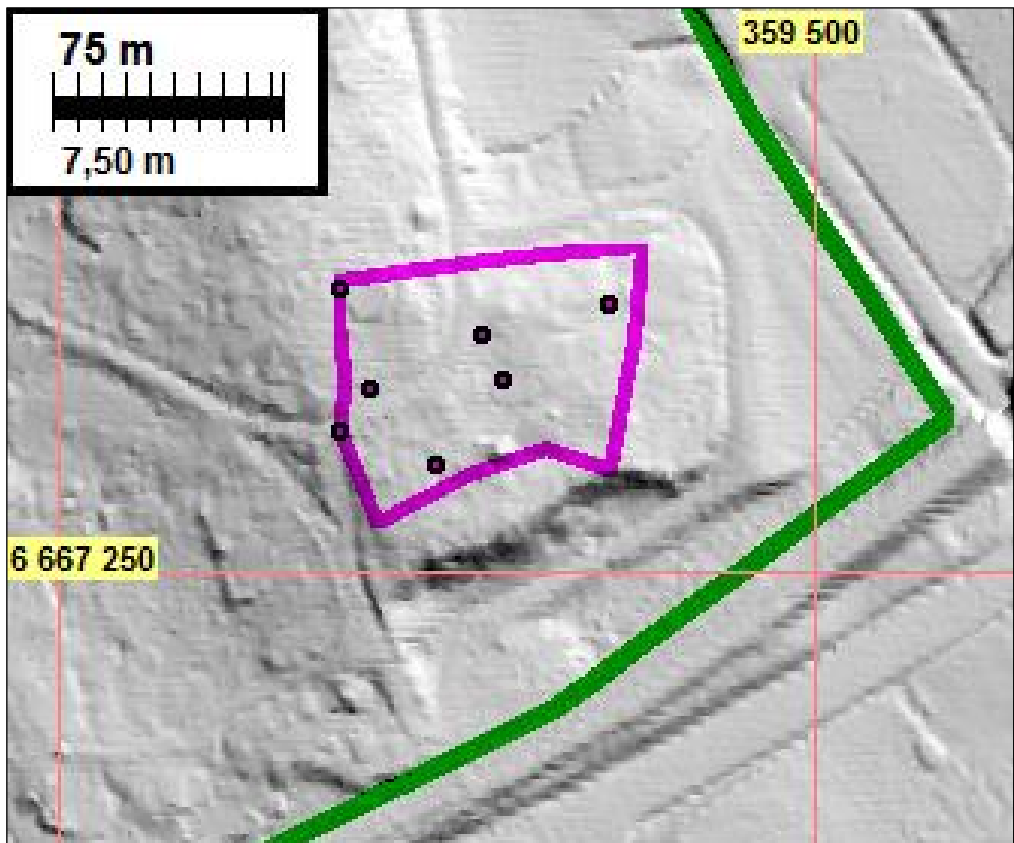
Bodkulla on muu kulttuuriperintökohde, jonka keskikoordinaatti on N 6667315 E 359390 (kylätontin keskikohta).

Bodkullan kylätontti paikannettu ja rajattu vuoden 1791 kartan perusteella, joka on merkattu karttaan vaalean punaisella rajauksella. Pallot merkkäävät kylätontin rakennuksia v. 1791. Kyseiseen vanhaan karttaan ei ole eritelty asuin- ja talousrakennuksia.

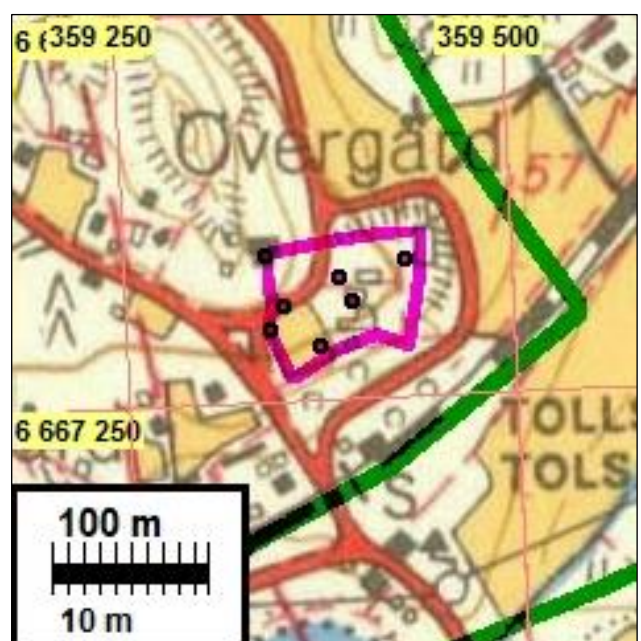
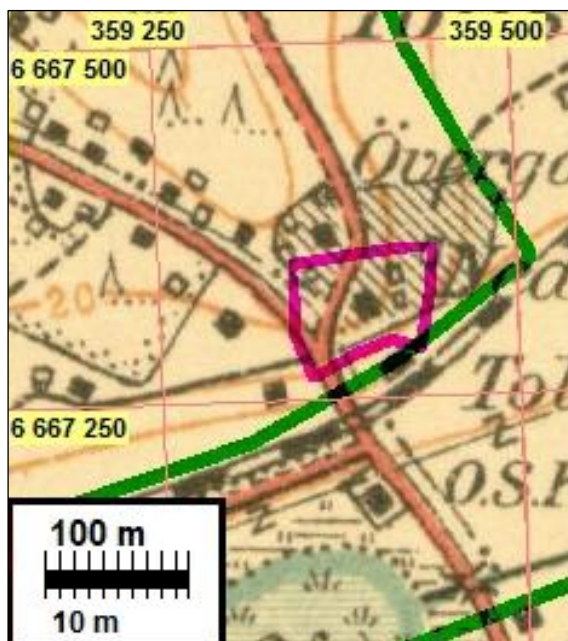

Yllä ja alla ilmakekuva ja laserkeilausaineistosta laadittu vinovalovarjoste Bodkullan kylätontin alueesta. Bodkullan kylätontti paikannettu ja rajattu vuoden 1791 kartan perusteella, joka on merkattu karttaan vaalean punaisella rajauksella. Pallot merkkavat kylätontin rakennuksia, vanhaan karttaan ei ole eritelty asuin- ja talousrakennuksia.

Ote vuoden 1791 kartasta.

Vasen: vanhan kylätontin paikannus vuoden 1933 Topografikartalla. Oikea: vanhan kylätontin paikannus vuoden 1961 peruskartalla 2032 08.

Bodkullan kylätontin aluetta. kuvattu luoteeseen (vas), oikealla länteen.

Bodkullan kylätontin länsilaitaa. Kaakkoon.

3 KIRKKONUMMI HEIKKILÄ

Mjtunnus: 1000022570
 Laji: muu kulttuuriperintökohde
 Tyyppi: puolustusvarustukset
 Ajoitus: historiallinen, moderni

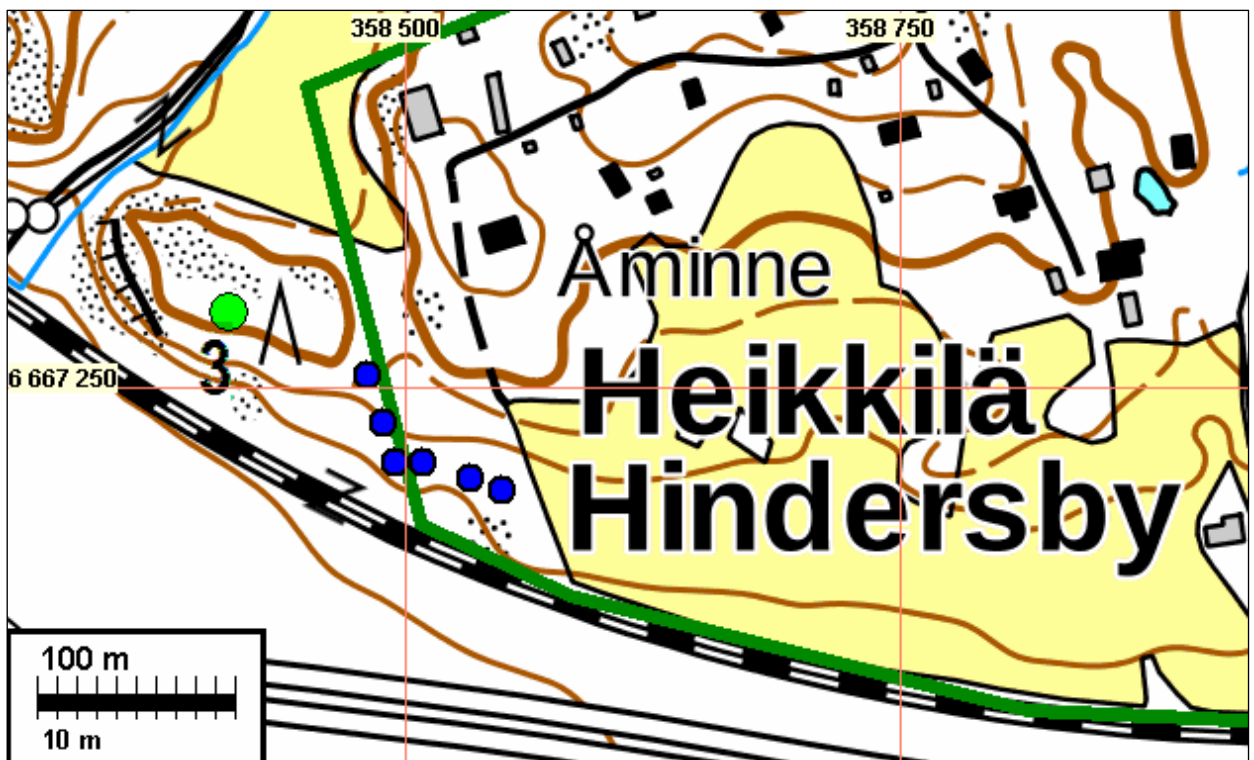
Koordin: N: 6667 288 E: 358 410
 P: 6670 088 I: 3358 523

Tutkijat: Koivisto & Väisänen 2012 inventointi, Tiainen & Rahtola 2016 inventointi
 Sijainti: Kirkkonummen kirkosta 1 km kaakkoon.

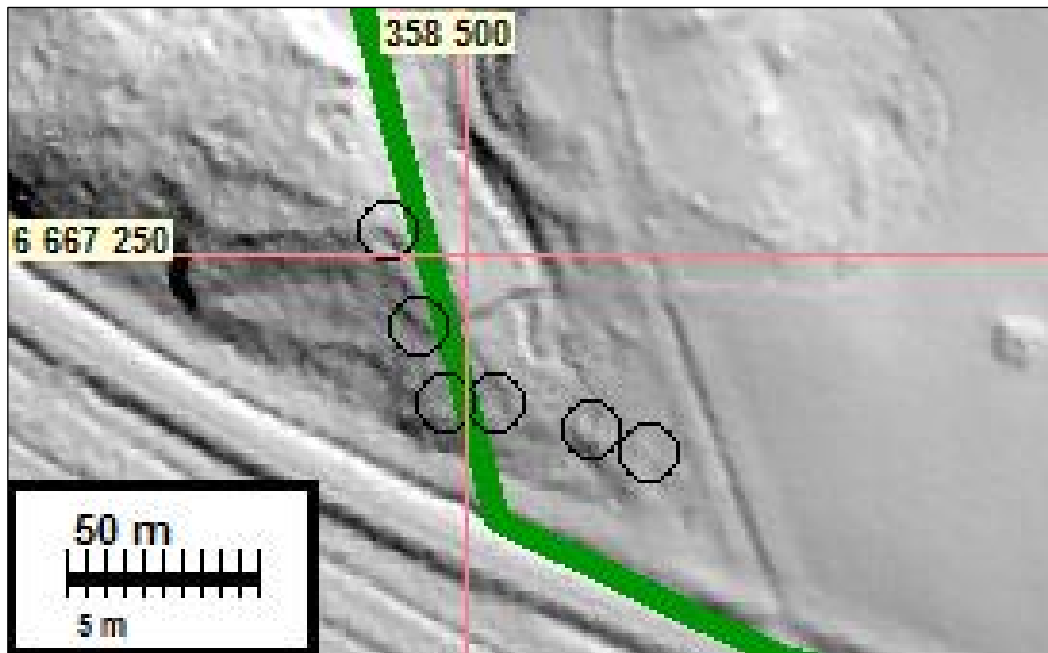
Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri:
 Kohde sijaitsee Heikkilässä, välittömästi junaradan pohjoisreunalla, tiheää sekametsää kasvavalla mäellä. Hiekkaisen mäen laella ja reunoilla on hyvin säilynyt taisteluhautakokonaisuus strategisella paikalla Jorvaksentien ja rautatien tuntumassa. Lähes koko mäen hiekkaiset osat on hyödynnetty taistelukaivantojen kaivamiseen ja alueella on useita hyvin säilyneitä poteroita, juoksuautoja ja betoni-

rakenteinen tulasema. Kohteen läheisyydessä on myös muita todennäköisesti Porkkalan vuokra-aikaan ajoittuvia varasto- ja asuin- ja/tai puolustusvarustuksia. Aluetta ei ollut merkitty Pekka Silvastin ja Kirkkonummen kulttuuritoimen keräämiin aineistoihin vaan kohde löytyi sattumalta Juhlakallion kaava-alueita inventoidessa. Osa taistelukaivannoista erottuu erinomaisesti myös MML:n LiDAR-visualisoinneissa. Hyvin säilynyt kohde, joka sopisi hyvin myös opastettavaksi käyntikohteeksi sotahistoriasta kiinnostuneille.

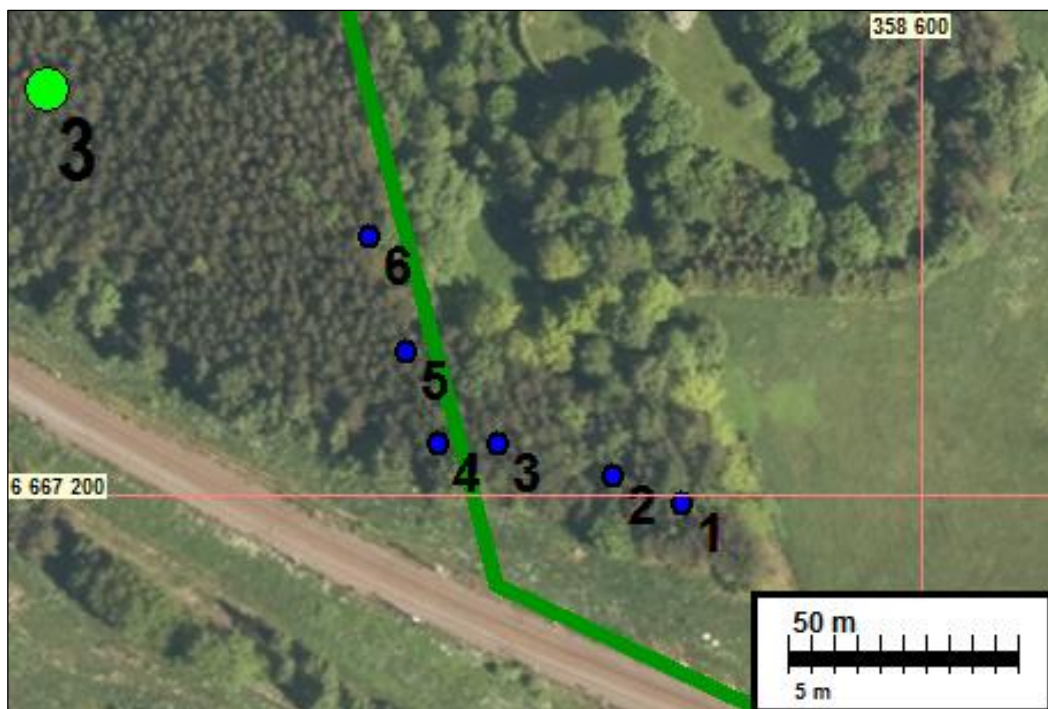
Tiainen & Rahtola 2016: Tolsanmäen asemakaava-alueen lounaisosassa, osin aivan sen rajan tuntumassa ja osin ulkopuolella havaittiin kuoppamaisia kaivantoja. Kaivannot vaikuttavat liittyvän vuoden 2003 inventoinnissa löytyneeseen Porkkalan vuokra-aikaan liittyvään varustus kokonaisuuteen. Kaivannot sijaitsevat rantaradan pohjoispuoleisen mäen rinteessä radan myötäisesti, siten että niistä on esteetön näkymä radalle. Itäisemmät loivemmassa rinteessä sijaitsevat kuoppanteet ovat epäselvempiä, kuin läntisemmät juuri ja juuri tutkimusalueen ulkopuoliset kaivannot, jotka ovat selkeämpirajaisia.

Havaitut kaivannot sinisin pistein. Muinaisjäännösrekisterin kohdepiste vihreällä.

Laserkeilausaineistosta laadittu vinovalovarjoste, maastossa tehdyt havainnot on ympyröity.

Havaitut kaivannot on merkitty sinisin pistein ja numeroin. Vihreällä muinaisjäännösrekisterin piste kohteelle Heikkilä.

nro	N	E	Kuvaus
1	6667198	358548	Matala painanne noin 3x3m
2	6667204	358533	Epämääräinen painanne Ø noin 3m
3	6667211	358508	Epämääräinen noin 4m pitkä painanne
4	6667211	358495	Pieni pyöreä kaivanne aivan rinteän reunassa. koko 1x1 m.
5	6667231	358488	Neliön muotoinen painanne Koko noin 6 m x 6 m, syvyys noin 1 m. Kaivantoa täytetty metalliromulla.
6	6667256	358480	Pyöreä kaivanto 6 x 6 m.

Vasen: Kaivanne 1. Kuvattu lounaaseen. Oikea: Kaivanne 2. Kuvattu etelä-lounaaseen (oik.).

Vasen: Kaivanne 4. Kuvattu etelään. Johanna Rahtola kirjoittaa muistiinpanoja kuopan äärellä. Oikea: Kaivanne 5. Romulla täytetty neliön muotoinen kaivanne. Kuvattu etelään (oik.).

Kaivanne 6. Teemu Tiainen kuopassa. Kuvattu etelään.

Irtolöytö

4 KIRKKONUMMI SLOTTSBACKA

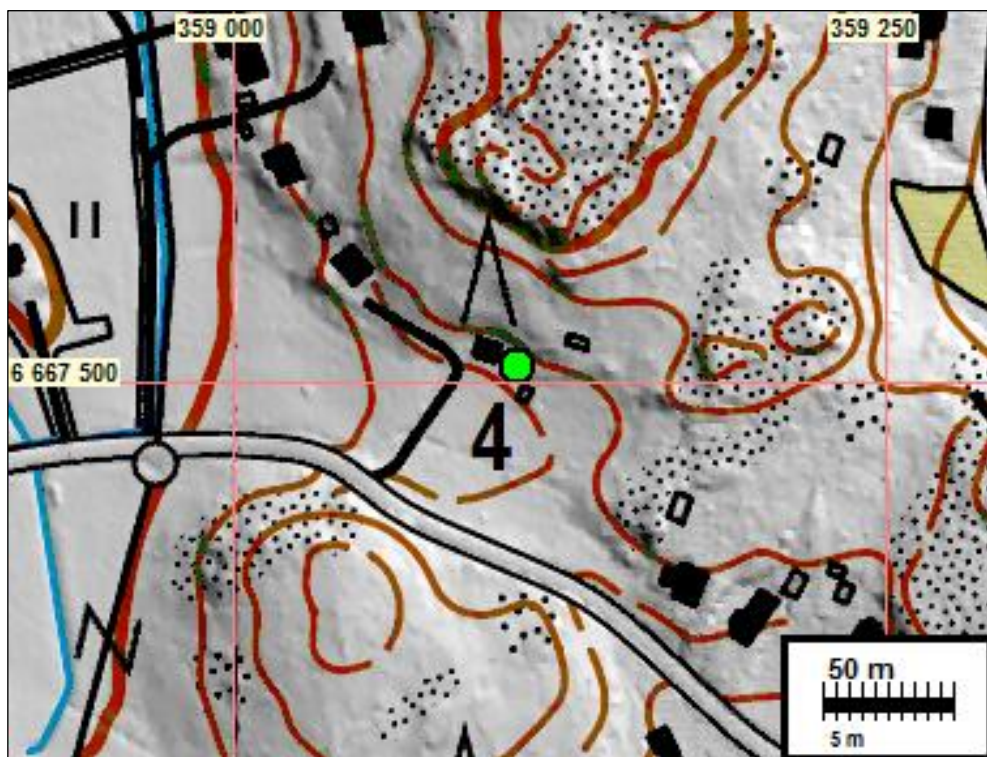
Mjtunnus: 1000003790
Laji: irtolöytöpaikka

Ajoitus: kivikautinen
 Koordin: N: 6667 506 E: 359 109
 P: 6670 306 I: 3359 222

Tutkijat: Veikko Lehtosalo 1963 inventointi, Kreetta Lesell 2003 inventointi, Tiainen & Rahtola 2016 inventointi.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Poikkikirveen (KM 5513:1) löytöpaikka Heikkilässä. Kirves on löytynyt Slottsbackan huvilan pihamaalta, noin 5 m portaista kaakkoon. Inventoinnissa 1963 löytöpaikkaa ei voitu tutkia tarkemmin.

Tiainen & Rahtola 2016: Tutkimuksen ajankohtana löytöpaikan ympäristö oli kasvillisuuden peittämä ja alueella asuinrakennuksia. Paikalla ei tehty uusia havaintoja.

Muinaisjäännösrekisterin mukainen löytöpaikka on merkitty vihreällä pisteellä. Karttana peruskartta ja laserkeilausaineistosta laadittu vinovalovarjoste.

Slottsbacka irtolöytöpaikka rinteessä kuusikon takana. kuvattu länteen.

Muu kohde**5 KIRKKONUMMI BISARIN HAKA**

Laji: muu kohde (ei suojelukohde)
 Tyyppi: kiviaita
 Ajoitus: historiallinen, moderni

Koordin: N: 6667346 358992
 Sijainti: Kirkkonummen kirkosta 1, 6 km kaakkoon.

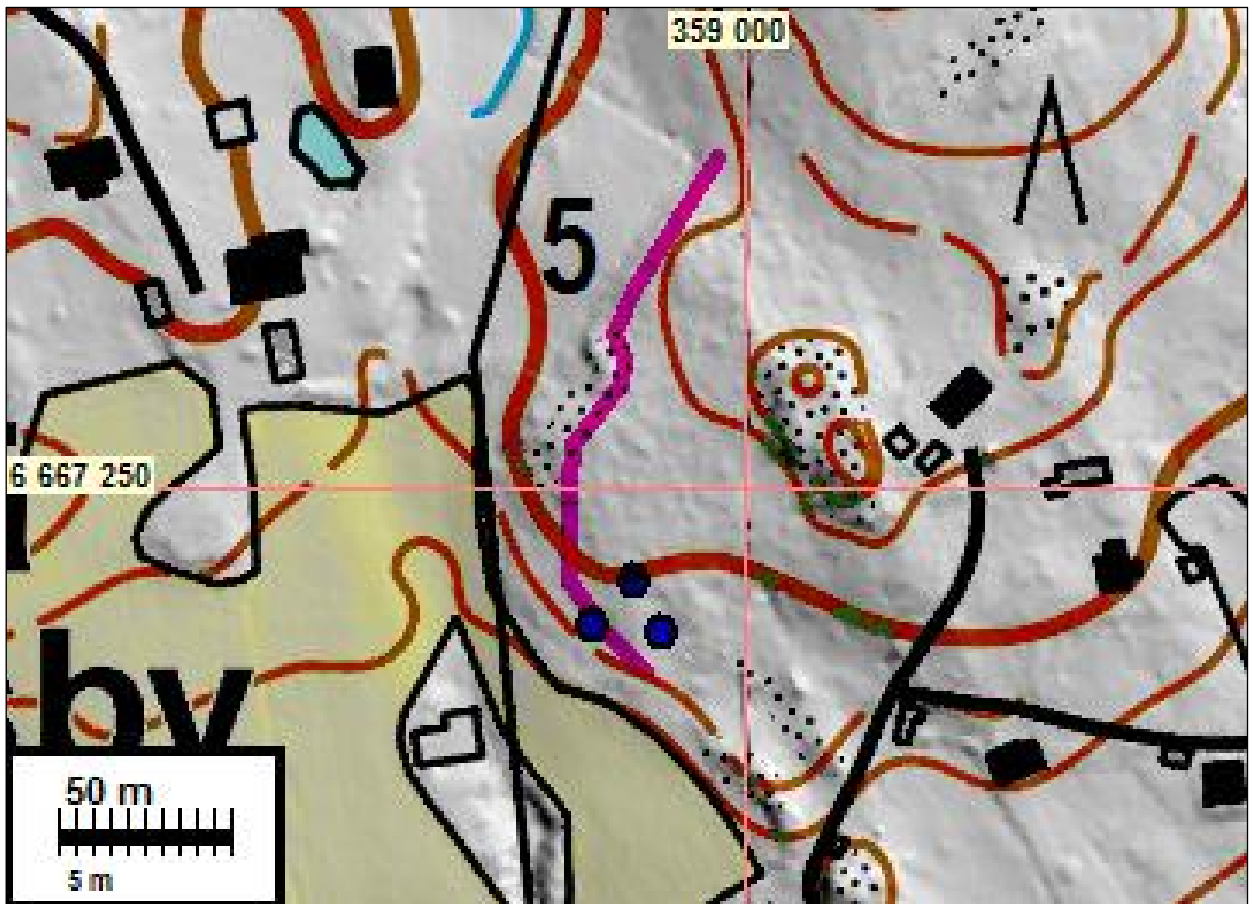
Huomiot: Tiainen & Rahtola 2016:

Axbodanintien päässä sijaitsevan metsäalueen länsi- ja lounaisreunalla on kiviaita. Länsireunalla kiviaita sijaitsee pääasiallisesti kallion päällä, lounainen osa aitaa on osittain metsässä moreenikivikossa. Kiviaita koostuu kahdesta rinnakkaisesta kivi-rivistä, joiden päällä keskellä on päällyskivi. Kivet ovat kooltaan noin 50–70 cm ja niissä *on nähtävissä poran jälkiä* (millä perusteella pidämme sitä suhteellisen nuorena rakenteena). Kiviaidassa on joitakin aukkoja, mutta pääosin se ehjä varsinkin kahden aluskivirivin osalta. Aidasta purettuja kiviä on sen vierellä ja läheisyydessä. Yksi aukko on metsään johtavan polun kohdalla ja toinen lounaassa metsän reunassa, missä kiviaidan läpi kaivettu kaivanto. Tämän kaivannon lisäksi kiviaidan koillispuolisella metsäalueella on joitakin kaivantoja, joiden ajoitus ja merkitys eivät selvinnyt. Kuopanteen ovat huomattavasti epämääräisempiä, kuin alueella havaitut Porkkalan vuokra-aikaan liittyvät puolustusvarustuskaivannot. Kaivannot voivat olla maanottoon liittyviä kuoppia.

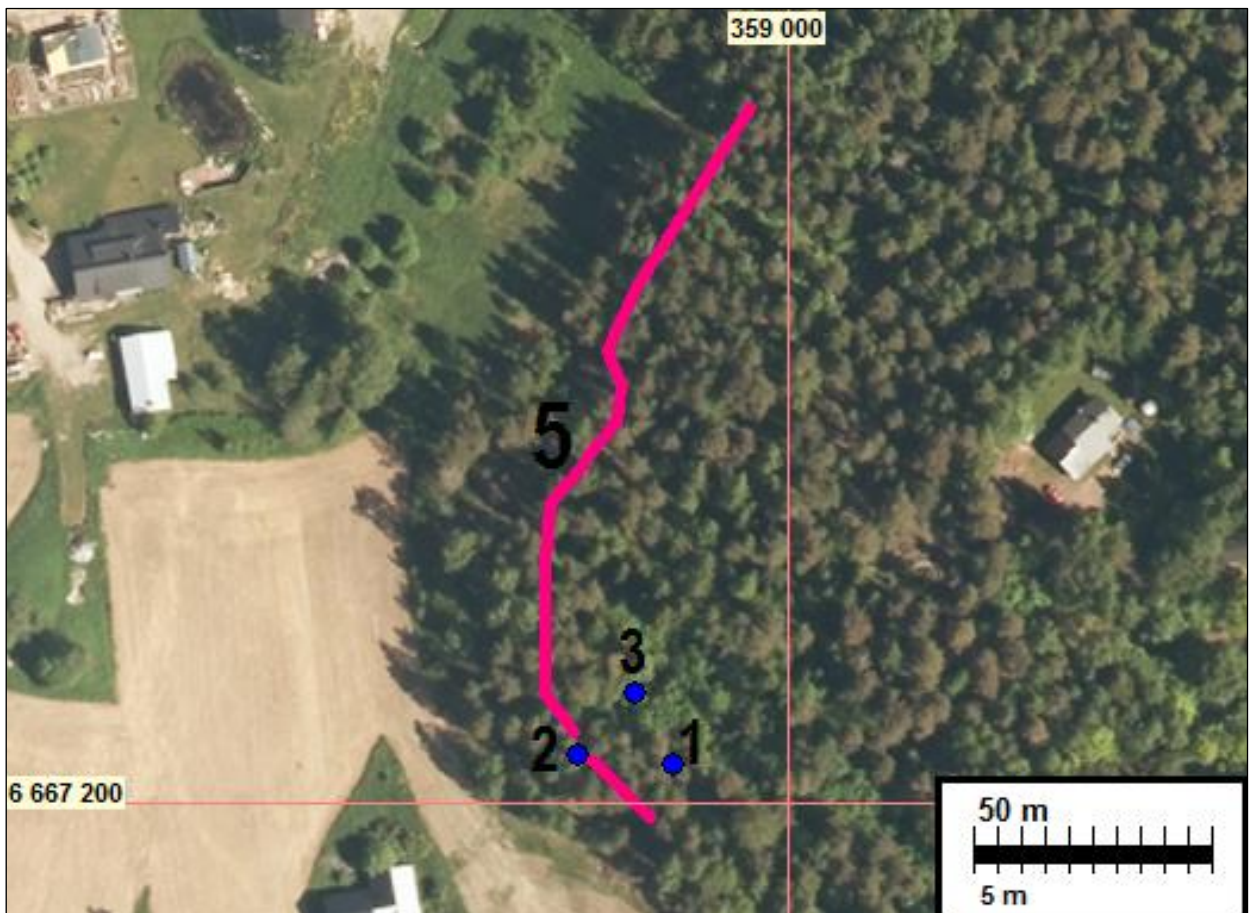
Kiviaita on eteläpäästään tulkinnanvarainen. Inventoijat eivät hahmottaneet kiviaidan jatkoa kartalla olevasta eteläpäästä vielä muutaman kymmenen metriä etelä kaakkoon, mutta Kirkkonummen kaavoittaja Mikael Petterson hahmotti aidan ulottuvan kauemmaksi kaakkoon mitä tässä esitetty. Aidan alkukohdassa on kallioon hakattu teksti ”1915 Axel Liljefors Bisar”. Aita on siis ilmeisesti tehty tuona vuonna.

Kalliohakkaus kiviaidan päässä. Kuva Kirkkonummen kunta M. Petterson

Kiviaita on merkitty sinipunaisella viivalla ja kaivannot sinisin pistein.

Kiviaita on merkitty sinipunaisella viivalla ja kaivannot sinisin pistein ja numeroin.

Nro.	N	E	Huomio
1	6667208	358976	Suorakaiteen muotoinen, pohjalta suppilomainen kaivanto. Koillis-lounais – suuntainen. Koko 3 m x 6 m, syvyys 140 cm.
2	6667210	358956	Kiviaidan läpi kaivettu suorakaiteen muotoinen, pohjalta suppilo oleva kaivanto. Kaivettu hyvin kivikkoiseen kohtaan. Koko 4 m x 5 m.
3	6667223	358968	Neliönmuotoinen hieman vallillinen kaivanto. Koko 5 m x 5 m.

Kiviaitaa kallion päällä. Kuvattu koilliseen.

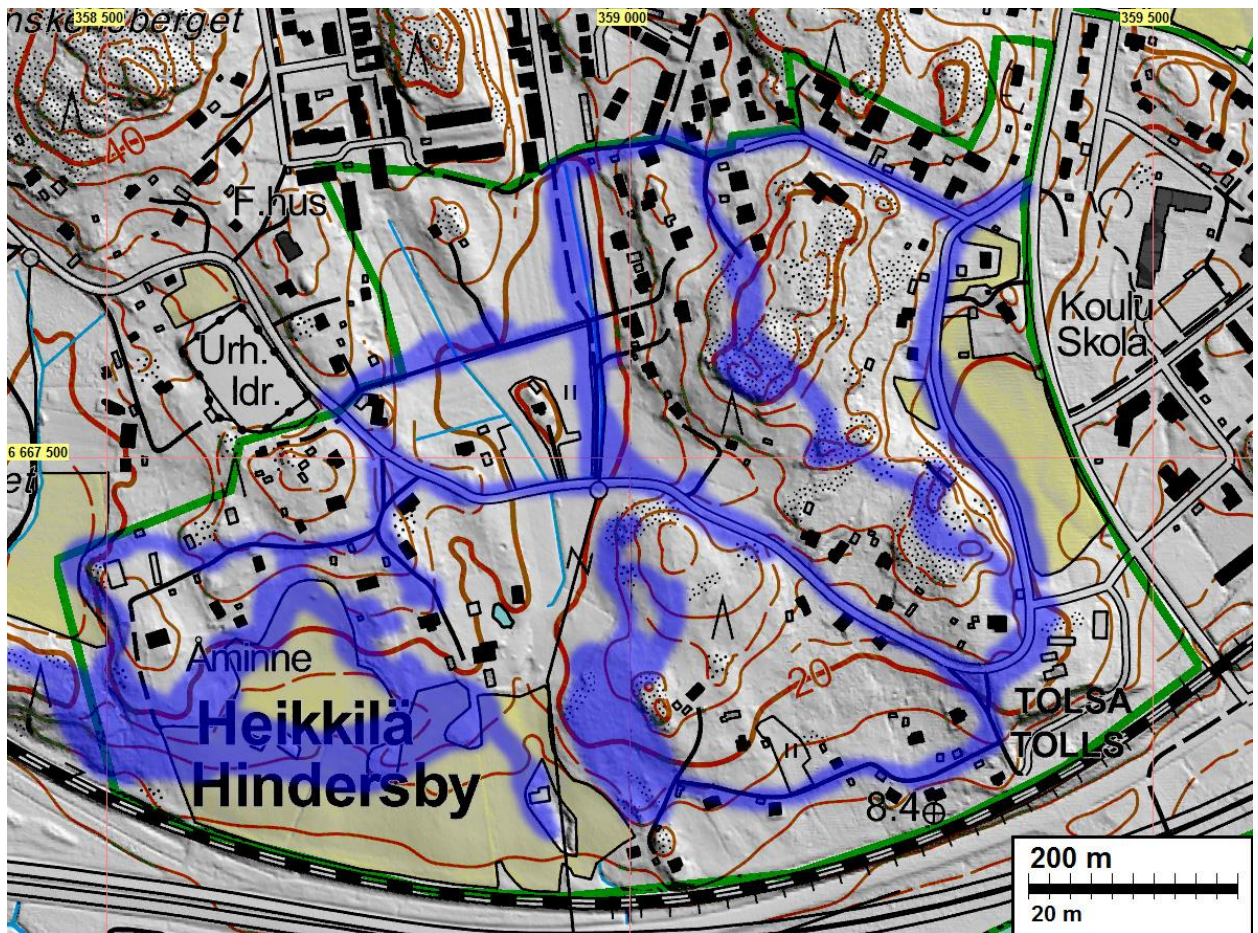

Vasen: Kiviaitaa metsän ja kallion rajalla. Kuvattu lounaaseen. Oikea: Aukko kiviaidassa polun kohdalla. Kuvattu koilliseen.

Vasen: Poran jälkiä kivessä. Oikea: Kiviaidan läpi kaivettu kaivanto (nro. 2). Kuvattu lounaaseen.

Liite: maastossa tarkastetut alueet.

Sinisellä merkityt alueet jotka katsottiin tarkemmin paikan päällä maastossa. Koko alue tarkastettiin eri tavoin, kuten mm. kartta- ja laserkeilausaineiston avulla. Katse ulottui monin paikoin sinisellä merkityä aluetta laajemmalle.